Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 264 | Łódź, Poniedziałek, 14 listopada 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג, ט״ז מרחשון תרצ״ג | № 264

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריסקאווער 21, טעל. 224-71

מורא׳דיגע בוי־קאטאסטראפע אין וואַרשא

18 טויטע ארויסגעשלעפּט פון אונטער די חורבות

א יודישע משפחה פון 5 פערזאן—דער׳הרגעט

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש).

היינט האַלב 7 אינדערפריה האָט פּאַסירט אַ מורא׳דיגער אומגליק אויף קראַכמאַלנע 57.

דאָרט שטייט אַן אַלט־שטאָקערייק געבידע, אין וועלכער עס וואוינען עטליכע פאַמיליעס יודישע און קריסטליכע. — צוזאַמען 31 פערזאָן.

געבען דעם הויז 59 געפינט זיך די ביער־ברויעריי פון האַבערבוש און שילע.

אין דער זייט אפיציעל פון האַבערבוש הויז, וואָס האָט זיך געגרעניצט מיט דער איינשטאָקיגער אָפיציעל פון הויז נומער 57 האָט זיך געפינען אַ שפייכלער פון גערשטען.

די זעק גערשטען זענען געלעגען אָנגעלאָדען אויפן 1 און 2 שטאָק.

די וואָג זייערע האָט בעטראָפען אַנערך עטליכע הונדערט טאָן, און געלעגען זענען די גערשטען אין זעק און פונאַנדערגעשיט.

האַלב 7 האָט זיך אויף קראַכמאַלנע און אין דער אַרומיגע געגענד דערהערט אַ מורא׳דיגער קנאַל.

באַלד דערנאָך — נאָך עטליכע הילכיגע קלעפּ.

דאָס האָבען די זעק מיט גערשטען אַרויסגעשטופּט די וואַנד פון האַבערבוש הויז און די וואַנד האָט פערשאָטען דאָס הייזעל פון נומער 57.

די איינגעפאַלענע וואַנד האָט געמאַכט פונ׳ם הייזעל אין אין מינוט — אַ חורבה, אַ באַרג אַש.

געגען־איבער דעם הויז געפינט זיך דער 7־טער פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט. פון דעם אויפגעקומענע קנאַל זענען די פּאָליציאַנטען אַראָפּגעפאַלען אויף דער ערד.

די פּאָליציאַנטען זענען תיכף אַרויסגעלאָפען אויף דער גאַס און דערזעהען פאַר זיך דאָס שודערליכע בילד.

עס זענען באַלד אַלאַרמירט געוואָרען עטליכע אָפּטיילונגען פייערלעשער און מיליצע־טאַפּאָרען.

פון הינטער די חורבות האָבען זיך געהערט אימהדיגע געשרייען און קרעכצען.

מ׳האָט אויך געהערט ווי אַ אַלטער יוד האָט געשריגען: „שמע ישראל“...

די ערשטע מיגוטען האָט מען נישט געאָנט צוטרעטען צו דער רעטונגס־אַרבעט ווייל אין דער לופט איז געשטאַנען אַ געריכטע וואָלקע זאַמד און רויך.

שפּעטער אַ ווײַלע האָט מען אָנגעהויבען אַרויסצושלעפּען די קרבנות פונ׳ם שעקליכען אומגליק, און קודם — די פערוואונדעטע פערזאָן.

אין משך פון 4 שעה האָט מען אַרויסגעצויגען פון אונטער די חורבות 18 טויטע.

צווישען די טויטע געפינט זיך אַ גאַנצע יודישע פאַמיליע — פינף פערזאָן: דער 35־יאָריגער שוסטער דוד גוטגעל, זיינע אַ זוהן, לייבוש — 20 יאָהר אַלט, רחל לאה גאָמבינסקאַ — 30 יאָהר אַלט (איהר מאַן איז אַ אַרעגער, אָן ע׳ האָט דערהערט דעם קנאַל איז ער אַרויסגעשפּרונגען דורכן פענסטער און שוין נישט געקענט צוריק אַריין) און איהרע צוויי קינדער׳לעך: שרה־מלכה — 3 יאָר אַלט און משה־יצחק — אַנדערהאַלבען יאָהר.

ביידע קינדער זענען געלעגען אין איין בעטעל אַרומגענומען מיט די הענטלעך...

די נעמען פון די אומגעקומענע זענען: אַנטאָני פליס, טעאָפיל פליס, בראָניסלאַוו פליס, וואַצלאַוו פליס, אַנטאָניס אַ קליין קינד, (אַלע — אַרבייטס לאָזע), לודוויק גאַוואַק, זיין טעכטער־ל יאַנינאַ (פון 6 חדשים), מאַריאַ־אַ ראַלינאַ, איהר מאַן וולאַדיס־לאַוו קאַלינאַ און זייער אַ זון־ע׳לע־האַלבען יאָהריג קינד, האַלינקאַ; אַלעקסאַנדראַ ליסאַק, טשעסלאַוו טשעש־ליצקי און יאַן דאַדע (אַזשאיוואַליד).

צווישען די צוויי פערוואונדעטע איז איינער — העלער גורגעל אַ זוהן פון דער דערהרגעטען שוס־טער — דער איינציגער לעבען־געבליבענער פון דער גאַנצער משפחה.

ס׳זענען אויך פערוואונדעט געוואָרען 6 יריס טען — צווישען זיי: 2 פייערלעשער, וועלכע זענען פערוואונדעט געוואָרען בעת דער רעטונגס־אַקציע.

אויפ׳ן אָרט זענען באַלד אָנגעקומען: דער אינגענ׳ר־מיניסטער פיעטראַצקי, מיניסטער פון ע ענט־ליכער שוץ גענער. הוביצקי, שטאָט־דרעזידענט סלאָמינסקי, וויצע־פּרעזידענט וואָיטיוסקי, פּראָקו־ראָרען, פּאָליציי, א.א.וו.

די לעבען־געבליבענע האָט מען אָפּגעפיהרט: די יודען — אין אַ יודישען פּשיטולעך, און די קריסטען — אין אַ קריסטליכען.

פּאָליציי האָט זיי צוגעשטעלט עסען פון דער מאָליציי־קוך, און זיי אויך בעזאָרגט מיט מלבושים.

די טויטע קע״פּערט זענען איבערגעפיהרט גע וואָרען אין פּראָזעקטאָריום.

מאָרגען מאָנטאָג 1 בייטאָג קומען פאָר די פינף יודישע לוויות אויפ׳ן גענשע׳ בית־עולם.

די ערשטע אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט אַן שולדיג אין דער קאַטאַסטראָפע איז די ביער־ברויעריי פון „האַבערבוש און שילע“, וועלכע האָט איבערגעלאָדעט מיט גערשטען זייערע לאַגערען, און אגב האָבען די גערשטען אַרויסגעלאָזט אַ עלכע פון זיך שטאַפּען, פון וועלכע די ווענט האָבען ביס־לעכווייז געזאָלט.

דער גומגעקומענער אַלטער דיד גורגעל איז ערשט מיט 3 חדשים צוריק אַרויס פון שפּיטאָל, וואו ער האָט זיך געזיילט פון אַ לונגען־קראַנק־הייט. די לעצטע טעג איז איהם ע״גע׳ געוואָען און שבת ביינאַכט האָט ער געגעסט...

אין שטאָט האָט די קאַטאַסטראָפע געמאַכט אַ שרעקליכען רושם.

דער מלוכה־פּרעזידענט האָט איבערגעגעבען

דעם געוון. פּרעמיער באַרטעל דעם ארדען פון „ווייסען אדלער“

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

היינט האָט דער מלוכה־פּרעזידענט אויפגע־נומען דעם געוון. פּרעמיער באַרטעל, און איבער־געגעבען איהם דעם אָרדען פון „ווייסען אָדלער“.

א שרעקליכע קאַטאַסטראָפע בעת א ראַווערען־געיעג

קאַסאַבלאַנקאַ, 13 (סט. טעל.)

בעת די ראַווער־געיעגען אין מאַראָקאָ, האָט פּאַסירט א שרעקליכע קאַטאַסטראָפע.

דער סיהרער פונ׳ם געיעג איז געפאָהרען מיט אַ געוואַלדיגער שנעלקייט און האָט זיך איבערגע־קעהרט אויפ׳ן שאָסיי.

די אַנדערע, וואָס זענען געפאָהרען נאָך איהם האָבען נישט בעוויזען זיך צו האַמעווען און זיך אויך איבערגעקעהרט.

פון די פאָהרערס איז געוואָרען איין קופּע צושעדיגטע מענשען.

2 פון זיי זענען דער׳הרג׳עט געוואָרען און 8 שווער פערוואונדעט.

רעגינא צוקער

פרייטאג,
דעם 18 נאוועמבער ד. י.

נאר איין מאל
אין היינטיגען
ווינטער־סעזאן
!

אזא גרויסע
טעאטראלע
פאלקס־
פערווייליונג

!

ווייטער זעה זייט 8.

יודיש טעאטער
פילהארמאניע
אָנפיהרונג: א. בעזמאן
און א. שטאקפעדער

גראנדיעזער
טעאטער־
אוועגד

אנסאמבל:
די בעריהמטע סובערעטן
רעגינא צוקער
בעריהמטער ארטיסט און זינגער
הערמאן
פעניגשטיין
בערטאַ זאַכלאווסקא,
עווא שטאקפעדער,
ליזא שלאסבערג,
סאניא בעזמאן,
לעאן געטליכערמאן,
קאַרל צימבאַליסט,
אהרן אייזענבערג,
יוסף גייווירט,
דוד האסבורגער און אנד.
דיריגענט: ל. זעלמאן.

פאן-פאפען פערפיהרט געשפרעכען

חילוקי דעות איז דער דייטשער רעגירונג, און די מיינונג פון גען. שלייכער

בערלין, 13 (ספ. טעל.)

פאן-פאפען האט היינט פערפיהרט דאס ערשטע געשפרעך מיט די אנפיהרער פון די פארטייען.

דאס ערשטע געשפרעך איז געווען מיט הו-גענבערג'ן, דעם פיהרער פון די דייטש-נאציאנאלע.

די ווייטערדיגע געשפרעכען וועלען געפיהרט ווערען נאך פאפען'ס צוריקקומען פון דרעזדען.

די מאנטאג-פרעסע גרייט צו די עפענטליכקייט דעם נעגאטיווען רעזולטאט פון די געשפרעכען.

די נישט-זיכערקייט פון דער סיטואציע איז אזוי גרויס, אז סיי אין דער פרעסע און סיי אין די פאליטישע קרייזען קורסירען פאנטאסטישע קלאנגען וועגען דער ענטוויקלונג פון די געשעהענישען.

מ'רעדט וועגען ערנסטע חילוקי דעות אין דער רעגירונג גופא.

דער גען. שלייכער זאל זיך האבען ארויס-געזאגט פאר א רעקאנקטרוקציע פון קאבינעט און פאר'ן בעשטימען א נייע רעגירונג, וואס זאל זיך קודם כל שטיצען אויף פארטייען וואס גרופירען אין זיך דער עיקר ארבייטער. דאס וואלט געווען א קאבינעט פון היטלעריסטען און צענטרום.

מחמת די קאמבינאציעס פון השערות, פערדינט אויף אויסמערקזאמקייט די ערקלערונג פון האלב-אפיציעלע קרייזען, אז די איצטיגע רעגירונג איז דעצידירט צום ענערגישסטען צו פערטיידיגען איהרע פאזיציעס.

יודיש-דייטשע דיכטעריז בעקומז די גרעסטע ליטעראַרישע פרעמיע

אין דייטשלאנד פאר'ן יאהר 1932

בערלין, 14 (יט"א טעלעגראפיש)

די ליטעראַרישע פרעמיע פאר'ן יאהר 1932 דער אזוי גערופענער „קל'יסט-פריז" איז בעשטימט געווארען פאר דער בעוואוסטער יודיש-דייטשער דיכטערין עלזא לאסקער שילער.

ענדערען דעם בודזשעט אין דער אגענץ

פראיעסט פון די מיטגלידער פון דער עקזעקוטיוו

ירושלים, 13 (י.ט.א. טעלעגראפיש)

די מיטגלידער פון דער „אגענץ" פארב-שטיין, נוימאן און ד"ר ארלאזאראוו, וועלכע ביל-דען די פינ. קאמיסיע פון דער אגענץ-עקזעקוטיוו, האבען אויסגעארבייט א פראיעקט וועגען ענדערען דעם בודזשעט, וועלכער וועט אבער נישט אנריה-רען די ארבייט פון דער עקזעקוטיוו. די ארבייט אין דער עקזעקוטיוו קומט ווייטער פאר נארמאל. מ'זעגען אויסגעקלערט געווארען א רייה ענינים, נישט נאר פינאנץ-פראגען נאר אויך פאליטישע, ווי: עמיגראציע און אנד.

בלוטיגע געשלעגעז אין לייפציג

לייפציג, 13 (ספ. טעל.)

דעם היינטיגען טאג זענען ווידער פארגע-קומען בלוטיגע צוזאמענשטויסען. עס זענען פאר-געקומען שטורמישע געשלעגען צווישען היטלעריס-טען און קאמוניסטען.

5 פערזאן זענען שווער פערוואונדעט געווארען.

צו דער מורא'דיגער נאטור-קאטאסטראפע אויפ'ן אינזעל קובא

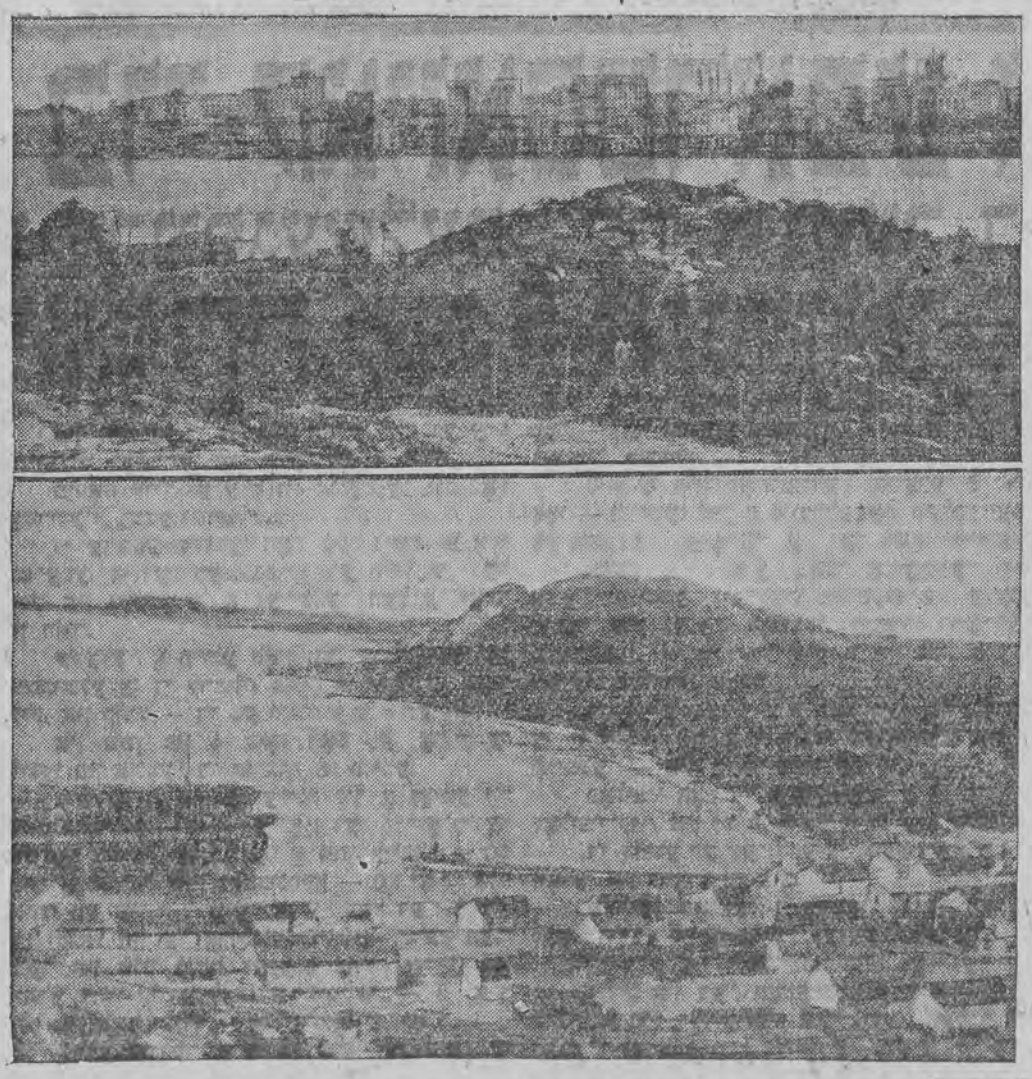

אויבען: א בליק אויף דער הויפטשטאט פון קובא — האוואנא.
אונטען: האפען פון קובא.

פראנצויזישע ליגע

געגען רעדוצירען די פראנצויזישע ארמעע

פאריז, 13 (ספ. טעל.)

דער הויפט-קאמיטעט פון דער פראנצוי-זישער ליגע האט פערעפענטליכט א מאניפעסט, אין וועלכען סווערט ערקלערט, אז אלע הנחות, וואס פראנקרייך מאכט, כדי צו מילדערען די סיטואציע און כדי צו דערגרייכען אן אויסגלייך — האבען גע-ברעכט צו די דייטשע פאדערונגען.

די פאקטישע בעוואפענטע כוחות פון דייטש-לאנד שטייגען בעדייטענד איבער די בעדינגונגען פון ווערסאילער טראקטאט.

דייטשלאנד האט א גאנצע רייה אמוניציע-סקלאדען אין רוסלאנד, האלאנד און דענעמארק.

אין משך פון 24 שעה קאן דייטשלאנד איבערגעשטעלטען איהר האנדעלס-לופט פלאט אין א קריגס-פלאט.

די ליגע דריקט אויס איהר וואונש, אז פראנק-רייך זאל נישט רעדוצירען איהר ארמעע.

אין גענף איז שוין פול-שטענדיג רוהיג

גענף, 13 (ספ. טעל.)

די סיטואציע איז שוין בעהערשט, און אין שטאט איז רוהיג.

דער גענעראל-שטרייק איז פערענדיגט, און די מאכט פון גענפער קאנסאן האט בעשלאסען צו בעפרייען אין די נאהענטסטע טעג די לעצטענס מאבילזירטע מיליציאנטען.

עס זענען פארגעקומען א סך רעוויזיעס צווי-שען די קאמוניסטען, און ס'זענען ארעסטירט גע-ווארען 20 פערזאן.

צוטריבען א מאניפעסטאציע אין גענף

גענף, 13 (ספ. טעל.)

טראץ דעם פערבאט צו פערזאמלען זיך אויף די גאסען, איז די סיטואציע נאך אלץ נישט קלאר.

נעכטען 8 אין אוונד האבען אנ'ערך 200 מאניפעסטאנטען, זינגענדיג דעם אינטערנאציאנאל, געפרובט אנצוהויבען א פערבריידערונג מיט די זעלנער.

די זעלנער האבען אבער דערויף געענט-פערט מיט א שטרוים וואסער פון פייערלעשער-קישקעס...

עס זענען ארעסטירט געווארען אנ'ערך 50 פערזאן.

פערשטענדיגונג צווישן אגענץ

מיט די שטרייקענדע לעהרער

ירושלים, 13 (יט"א טעלעגראפיש)

די עקזעקוטיוו - מיטגלידער פארבשטיין און נוימאן האבען היינט אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט די לעהרער. די לעהרער איז צוגעזאגט געווא-רען אויסצוצאהלען די שכירות. די לעהרער האבען דאן פערלאזען דעם לאקאל פון דער „אגענץ" וועלכען זיי האבען געהאט אקופירט. היינט וועלען זיך שוין אנהויבען די לימודים אין די שולען.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
די מעכטיגסטע עראטישע סימפאניע.
דאס פארמלחמת'דיגע לעבען פון די רוסישע אפיציערען א. נ.
בריידער
קאראמאזאוו
אין די הויפט-ראלען:
Anna Sten, Fryc Kortner.
נעכסטער פראגראם: „X 27"
אנהויב פון די מעגנסען טעגליך 4 נאכמיטאג
שלת און זייטיג 12 א זייגער בימאר.

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעל. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפע-ראציע א.ז.וו.), ווי אויך אמבולאטאריש פון 1-9 און פון 4 ביז 7 30 אוועגד.

יודיש
קאמעראל-טעאטער
אלעע 1-טער מאי 2.
ווילנער טרופע
יודיש דראם. טעאטער אין פוילן
אנפירונג: מ. מזאה.
יאר XVII
לעצטע פארשטעלונגען צו פאפולערע פרייזן
היינט, מאנטאג, ד. 14-טן, 9 אווגט ווערט געגעבען די שטארק אויסגענומענע פיעסע
בונט אין אויסבעסערונגס-הויז
(Bunt w domu poprawczym)
א היינט-צייטיקע טעאטער-שטיק אין 3 אקטן
מחבר: פעטער-מארטין לאמפעל. יידיש: מ. מ. רעזשי: יעקב ראטבוים.
אדמיניסטראטיווע אנפירונג: ב. אסס.
בילעטען צו בעקומען פון 11 ביז 2 בטאג און פון 5 ביז זייגער נאכמיטאג — אין קאסע פון טעאטער.

דער שווערגעטראפענער פאמיליע רעמבעלינסקי, צוליב'ן טויט פון אינזער אונפערגעסליכען חבר און פריינד
נ"ע
נח יוסף רעמבעלינסקי
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.
המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
משה פאזנאנסקי,
אייזיק יאקובאוויטש,
וואלף יצחק זאסס,
חיים באהם.

אכטונג!
נאך אייניגע טעג אין פערבליבען זיך צו פערשרייבען צו דער
עקסקורסיעס קיין ארץ-ישראל
אינפארמאציעס טעגליך פון 9-1 און פון 4-7 אוו.
„תוצרת ארץ-ישראל", לאדז
שרודמיעסקא 1, טעל. 193-42
9108

ENGLISH
פארענגער און פארטא-געשיטענע. קאנווערט-ציע, ליטעראטור ערטיילט א מעהיגער פע-דאגאג. — אפערטען אין אדמיניסטר. פאר "Mir"

פאר גאלד,
ביזשוטעריע אין
לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פריין
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7. 5203

Dr. Wajnberg
ספעצ. פון הארץ-און לונגען-קראנקהייטען
ציגעל-גאס 11, טעל. 126-02
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-4 און 8-9 אוועגד

Dr. med. J. SCHORR
פון IWONICZ
ספעציאליסט
פאר הארץ און סקלעראזא-קראנקהייטן
וואוינט יעצט אין לאדז
גדאנסקא 11, טעל. 226-85
נעמט אן טעגליך פון 4-6 נאכמיטאג.
9289

רעשטען
לאדז, נאוואמיעסקא 5
פראנט, 2-טער שטאק
פערשידענע קאמגארנס
ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער
אויף אנציגער און פאלטענס
ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך, ביי
SZCZĘSLIWY
געדענקט נאר
אין פראנט, II שטאק

לויענט און פערשפרייט דעם „צייטס פאלקסבלאט"

לאדז.
14 נאָוועמבער 1932

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז.
14 נאָוועמבער 1932

רוזוועלט
און די יודען

אין אַן אַרטיקעל וועגן די פּרעזידענטן – וואהלען אין די פאראייניגטע שטאַטן שרייבט ד"ר י. טהאָן אין „נ. דז.".

מיר יודען האָבען אַן אַנדערען גרונד הערצלעך צו בעגריסען דעם נייעם הערשער פון דער וועלט. מיר בעגריסען אין איהם דעם גרויסען און אויסגעפּרובטען פרייבד פון אונזער פאָלק. ווייל פראַנקלין רוזוועלט האָט נישט דורכגעלאָזט קיין שום געלעגענהייט צו ברעגען צום אויסדרוק זיין גאַנץ אויסערגעוועהנליכע סימפּאַטיע פאַר דער יודישער ראַסע און זיין טיפען און אַקטיוועם מיטגעפיהל פאַר איהר טראַגישען גורל.

מיר געדענקען די הילף, וועלכע ער האָט ערטיילט פאַר די יודישע פאַסטולאַטען אין פאַריז, אין דער צייט פון די שלום-אונטערהאַנדלונגען. און די דאָזיגע הילף האָט זיך בעצויגען אויך אויף די לויפענדע ענינים, ווי אַ שטייגער צו דער פראַגע וועגען פאַלעסטינע. און עשש לעצטענס, ווען דער פאַספילד האָט געהאַלטען אין איין אַריינרוקע מעסערס אין אונזערע פליצע, האָט זיך אָפּגערופען רוזוועלט מיט אַ הויכער שטים: ער האָט פערזיכערט די ענגלישע האַנדלונג, וועלכע ער האָט בעצייכנט אַלס אַזעלכע, וואָס שטעהט אין פולען ווידערשפּרוך צו די כע-פליכטונגען, וואָס זיינען געגעבען געוואָרען אין פאַריז בעזיין איינשטעלען די נייע פאָלעסטינע קאָנסטיטוציע פון דער וועלט. אויף פראַנקלין רוזוועלט קאָן, דאַכט זיך, דאָס יודענטום רעכענען אין יעדען פאַל. און באַטיר-ליך איז פאַר אונז גינסטיג, אויב אונזער פריינד פערנעהמען די וויכטיגסטע עמטער אין דער אָנפיהרשאַפט פון דער וועלט.

און אַלס המשך פון דער סאַטיספאַקציע, וועלכע מיר האָבען דאָס רעכט צו פיהלען צוליב דער אויסוואָהל פון רוזוועלט אַלס פּרעזידענט פון די פאראייניגטע שטאַטען, פיהלען מיר אַ געוויסע נרייד און אַפילו שטאָלצקייט צוליב דעם, וואָס אַלס גובערנאַטאָר פון שטאַט ניו-יאָרק איז געווען געוואָרען זיין באַהערשער פריינד קאָלאָנעל הערבערט לעהמאַן. דאָס איז זעלבסטפערשטענדליך... זעהר אַ הויכע און איינפלוסרייכער אַמט; דעם אַמט האָט טאַקע פערנומען פראַנקלין רוזוועלט, דאָ-בענדיג לעהמאַנען אַלס פּרעזידענט.

לעהמאַן איז אַ טעטיגער ציוניסט, וועלכער שוין פיל מישגעהאַלטען און העלפט ווייטער מיט צום ערפאָלג פונים גרויסען היסטאָרישען ווערק. ה' לעהמאַן איז איינער פון יענע אַנגעזעהענסטע אַמעריקאַנער יודען, וואָס זייער רעפּרעזענטאַטיווער טיפּ איז געווען דער אונפערגעסליכער לואיס מאַרשאַל. מעגשען, וועלכע האָבען פאַר זיך אָפען די גאַנצע ברייטע וועלט און דאָך קעהרען זיי זיך אום שטענדיג צו דער נויט פון זייערע ברידער.

איינזעהענדיג זיך מיט טיפער געפאַסטקייט צו דער שטים פון זייער בלוט. דאָס זעען מענשען, וועלכע זאָגען נישט אָז צו העלפען זייער פאָלק מיט דייערע איינפלוסען, ערפאָרדערונגען און אויך מאַטעריעלע מיטלען; די פערבינדען זיך מיטן פאָלק שטענדיג און אומעטום, וואו דאָס פאָלק האָפט אָדער זאָרגט. ה' לעהמאַן איז זיכער אַ גוטער אַמעריקאַנער און ער ליבט זיין לאַנד, אָבער דאָס שליסט ביי איהם נישט אויס זיין הונדערט-פּראָצענטיגע געמיינשאַפט צום אייגענעם פאָלק. צי וועלען מיר אין אייראָפּע אַמאָל דערזעהן צו דער פערשטענדניש פון אזא קלאָרע און איינפאַכער יודישער פסיכיק? און צי וועט די וועלט, וואָס רינגעלט אונז אַרום, די דאָזיגע פסיכיק אַמאָל פערשטעהן אַזוי, ווי עס פערשטעהט זי און אַכטעט זי, דער אַמעריקאַנער?

יעדענפאַלס האָבען די אַמעריקאַנער וואַהלען געגעבען אַזאַ רעזולטאַט, אַז זיי קאָנען בעפרידיגען די מענשען, וואָס שטרעבען צו אַ בעסערען מאָרגען.

—(:o:)—

גאַסען-קאַמפען איז דובלין

דובלין, 13. (ספ. טעל.)

אין דובלין איז פרייטאָג אין אָוועגד אַלאַרמירט געוואָרען די גאַנצע פּאָליציי און בירגער-גוואַרדיע מחמת די ענגלאַנד-פיינדליכע מאַניפעסטאַציעס, צוליב יאָהרטאָג פון וואָפען-שטילשטאַנד, האָבען אָנגענומען אַלץ דראָהענדערע פאָרמען.

די פרייוויליגע פון דער רעפּובליקאַנישער אַרמיי אין אונדיפאָרמען האָבען געשריגען אין די גאַסען: „מיר ווילען מאַכען דע-וואַלע-אַ'ן פאַר אַ קעניג!". „באָיקאָטירט די ענגלישע סחורות!".

אַ סך פון די רעפּובליקאַנער זענען געווען בעוואָפענט מיט שטעקענס און זיי האָבען געמאַכט סקאַנדאַלען די מענשען, וואָס האָבען געטראָגען די אָפּצייכענונג פון די קאַמפען אויף די פעלדער אין פלאַנדריען.

איינעם אַ זשורנאַליסט האָט מען אַזוי צומקלט אַז מ'האָט איהם געמוזט אָפּפיהרען אין שפּיטאָל.

אין פיל ערטער זענען אויסגעבראָכען גאַסען-קאַמפען צווישען רעפּובליקאַנער און פּאָליציי. דער בייז איז איין פערזאָן דערהרגעט געוואָרען, און אַ סך זענען פערוואונדעט.

פּאָליציי האָט געמוזט אָנקומען צו די גומע-שטעקענס, כדי פונאַנדערצוטרייבען די דעמאָנסטראַנטען.

בעת די אומרוהיגן איז די גאַסען-בעוועגונג געווען אינגאַנצען פּאַראַליזירט.

דזשאַן גאַלסוואָרסי
דער נאָבעל-פּרייז-טרעגער פאַר ליטעראַטור פון יאָהר 1932

קאַנדידאַטען אויף צו בעקומען די נאָבעל-פּרעמיע פאַר ליטעראַטור אויפ'ן לויפענדען יאָהר 1932 זענען געווען זעהר פיל. די פראַנצויזען האָבען אַרויסגערוקט די קאַנדידאַטור פון ראַני אין פון גלענצענדען דיכטער פּאָל וואַלערי. די אַמעריקאַנער האָבען אַרויסגעשטעלט די קאַנדידאַטור פון אפטאַן סינקלער. שטאַרק איז געווען די קאַנדידאַטור פון די רוסען, וועלכע האָבען ביז איצט נאָך קיינמאָל דעם נאָבעל-פּרייז נישט באַקומען. פון די רוסישע קאַנדידאַטען האָט מען אָנגערופען די נעמען פון מערעזשקאָווסקי, בונין (שריפטשטעלער פון דער עמיגראַציע) און מאַקסים גאָרקי, קאַנדידאַט פון די סאָוויעטען. די וואָהל איז געמאָלען אויפ'ן בעריהמטען ענגלישען שריי-בער, דער מחבר פון „פאַרסייט סאָגאַ", דזשאָן גאַלסוואָרסי.

דזשאָן גאַלסוואָרסי איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1867 אַלס זוהן פון אַ רייכען אַדוואָ-קאַט אין קומב. די פאַמיליע זיינע שטאַמט פון דעוואָנשיר און גרייכט מיט איהרע טראַדיציעס ביז צום נייעטען יאָהרהונדערט. זי געהערט אַלזאָ צו איינער פון די עלטסטע פאַמיליעס אין ענגלאַנד. אַלס זוהן פון רייכע עלטערן האָט גאַלסוואָרסי קיינמאָל נישט געהאַט קיין זאָרג פאַר דער עקזיסטענץ, ער האָט בעקומען אַן אויסגעצייכענטע ערציהונג און בילדונג. נאָכ'ן ענדיגען די יורידישע שטודיעס אויף דער אָקספאָרדער אוניווערזיטעט האָט ער געהאַט בדעה זיך צו ווירמען דער פּראַקטיק פון אַן אַדוואָקאַט, ער האָט זיך אָבער נעלאָזט אין אַ לאַנגע רייזע איבער דער וועלט. ער האָט בעזוכט אַמעריקע, אַלע ענגלישע קאָלאָניעס, אייראָפּע און דאָס אייראָפּעאישע און אַזיאַטישע רוסלאַנד. אויף איינער פון די דאָזיגע רייזעס האָט ער זיך צופעליג בעקענט מיט דעם בעריהמטען ענגלישען שרייבער, וועלכער שטאַמט פון פאָלקען דזשאָזעף קאָנראַד (קאָזש עניעווסקי). זיי האָבען זיך בעפריינדעט און די פריינדשאַפט האָט געדויערט ביז צום טויט פון קאָנראַד'ן.

אויף שטענדיג האָט זיך גאַלסוואָרסי בעזעצט אין ענגלאַנד ערשט אין יאָהר 1896 און פון דעמאָלט אָן פלעגט ער פערלאָזען דאָס לאַנד בלויז אויף קורצע רייזעס. צוו. אַנד. איז ער מיט עטליכע יאָהר צוריק געווען אין וואַרשא אַלס גאַסט פון פוילישען פען-קלוב. גאַלסוואָרסי וואוינט אָדער אין זיין לאַנד-גוט, אָדער אין זיין לאָנדאָנער הויז.

גאַלסוואָרסי דאַלט זיך נאָך ביי דער קאָנסערוואַטיווער טעכניק פון שרייבען; ער סטענאָגראַפירט נישט און בענוצט נישט קיין שרייב-מאַשין. קיין קינדער האָט ער נישט און זיין איינציגע סעקרעטאַרקע איז זיין פרו אַדאַ, מיט וועלכער ער לעבט אין האַרמאָניע זייט עטליכע צעהנדליג יאָהר. זיין רוהם האָט גאַלסוואָרסי דערגרייכט, ווען ער איז אַלט געווען 40 יאָהר, אָבער פון דעמאָלט אָן האָט ער פערנומען אַ פעסט און אַנערקענט אָרט אין דער וועלט-ליטעראַטור. זיינע פריהערדיגע ערצעהלונגען, וועלכע ער האָט געשריבען אונטער אַ פסעוודאָנים, זענען פעריבער אָהן אַן אָפּקלאַנג.

אין יאָהר 1906 אין גאַלסוואָרסי געוואָרען בעריהמט מיט זיין ראָמאַן „דער רייכער מאַן", וועלכער שטעלט מיט זיך פאַר דעם ערשטען טייל פון דער גראַנדיעזער עפּאָפּעיע „פאַרסייט סאָגאַ". דאַן האָט ער פערפעסטיגט זיין שטעלונג אין דער ליטעראַטור מיט זיין דראַמע „ציגאַרען-קעפּטעל". די דאָזיגע דראַמע און די שפּעטערדיגע דראַמע א. נ. „גערעכטיגקייט" האָבען געהאַט אַ קאָלאָסאַלען איינפלוס אויף דער בעציהונג פון דער אייראָפּעאישער גייסטער עליטע צום פּראָבלעם פון יוסטיץ-וועזען.

דאָס גרעסטע ווערק גאַלסוואָרסי איז, ווי געזאָגט, דער ציקל „פאַרסייט סאָגאַ". דאָס איז די געשיכטע פון אַ ענגלישער פאַמיליע אויפ'ן שטח פון עטליכע צעהנדליג יאָהר און דערמאָנט די גרויסע ראָמאַנען-ציקלען פון באַלזאַק'ן, זאָלאַ'ן און פון דער נייער ליטעראַטור דאָס גרויסע ווערק פון טאָמאַס מאַן „בודענברוקס". גאַלסוואָרסי גיט אין זיין „סאָגאַ" אַ מאָנומענטאַל בילד פון דער ענגלישער געזעלשאַפט, פון איהר לעבענסשטייגער, זיטען, טראַדיציעס א. אַ. וו. גאַלסוואָרסי קריטיקירט טיילמאָל זעהר שאַרף די געזעלשאַפט, אָבער ער מעלט קיינמאָל נישט אַריין אין טאָן פון ביי-סיגער סאַטירע, ווי עס קומט פאַר אין די דראַמעס פון בערנאַרד שאָו.

אויסער דעם ציקל „פאַרסייט סאָגאַ" שטעהען אַ רייה אַנדערע ראָמאַנען זייגע, ווי אַ שטייגער „דער הייליגער". די דראַמעס זיינע זענען אויף פיל ביהנעס געשפּילט געוואָרען מיט גרויס ערפאָלג.

דזשאַן גאַלסוואָרסי

די אַנטיסעמיטישע עקסצעסען
פון די ענדעקישע סטודענטען
גרייטען צו דעם סוף פון דער אַקאַדעמישער אויטאָנאָמיע

אין צוזאַמענהאַנג מיט די בעייטע עקסצעסען פון דער ענדעקישער יוגעד אויף די פּוילישע אוניווערזיטעטען שרייבט דער „ראַבאַטניק":

„די אַנטיסעמיטישע אויפטאָן פון די ענדעקעס אויפ'ן באָדען פון די אוניווערזיטעטען דומען אַנ'אַלגעמיינעם עקעל און פּראָטעסט מצד דעם גאַנצען דענקענדען טייל פון דער געזעלשאַפט. אויך די כאַדעקעס שטעלען זיך אָקעגען די דאָזיגע מעצעס, אָוויזיעדיג, אַז די אַנטיסעמיטישע אַוואַנטורעס, וועלכע ווערען אויסגעפירט אין דער צייט פון אַטעטאַט אויף דער אוניווערזיטעט אויף דער „מיהל פון דער סאַצאַיע, וועלכע בעקומט אַ דאַנק די ענדעקעס, אַ גומענטער פאַר דער אונטערשטיצונג פון איהרע מונות.

דאָס זיך, אַז דאָס איז געזונד, דאַכט זיך, אַז דער כאַדעקישער „נלאָס נאַראָדו", וועלען מען קאָן נישט חושד זיין אין פילאָסעמיטיזם, שרייבט, אַז די הויפּט-לאָסונג פון קאַמף האָט דער אויטאָנאָמיע ווען פאַלען נישט בלויז אויף דער אַפּאַזיציע, נאָר אויף דער וויסעשאַפטליכער וועלט, וואָס שטיצט די אויטאָנאָמיע. דער „נלאָס נאַראָדו", — שטעלט פעסט, אַז בלויז דער דאָזיגער ווילט, ווען עס וואָלטען קיין שום אַנדערע נישט געווען, וואָלט געדאַרפט ציוינגען די יוגעד צו זיין געהאָרכזאַם דער אוניווערזיטעטס – מאַכט און נישט פערשווערען איהר די אויפגאַבען, וואָס געהערען זיכער צו די לייכטע, דערווייל אָבער הויבען זיך אָן אין פערשידענע אַקאַדעמישע צענטערן אָפּצוטון זאַכען, וועלכע זאָגען ערות, אַז ווייט נישט די גאַנצע אוניווערזיטעטס-יוגעד פערשטעהט די ערנסטקייט פון דער סיטואַציע און פיהלט די פעראַנטוואָרטלעכקייט פאַרן רעזולטאַט פון דער אַקציע.

אָבער צי קאָנען, פרעגט דער „ראַבאַטניק", וועלכע עס איז נישט אַרגומענטען אויפצייגען די יוגעד ענדעקעס? זיי זעען גרייט צו אפּערן די פרייהייט פון דער וויסענשאַפט, וועלכע זיי שיצען בלומרשט, אַבי נאָר צו קענען אַרטיקולירען אַוואַנטורעס געגען יודען. מאַכען אַ סוף צו די ענדעקישע אַרויסטריטען וואָלטען געקאָנט בלויז ריזולטאַטלאָז און ענערגישע פערדאַמענונגען פון די רעקטאָרען און אַ קלאָרע שטעלונג פון דער גאַנצער אַקאַדעמישער יוגעד.

—

רוסישע זעלנער אויפן פראָנט אהן ביקסען
אינטערעסאַנטע עפּיזאָדען איז די זכרונות פון מאַרשאַל זשאָפר

דער „זשורנאַל דע דעבאַ" דריקט אויסצוגען פון גענעראַל זשאָפר'ס צווייטען באַנד מעמואַרען, וועגען די קריגס-אָפּעראַציעס אין יאָהר 1915 און 1916. די אויסצוגען זענען נוגע די בעציהונגען צווישען פראַנצויזישען און רוסישען גענעראַל-שטאַב.

דער פראַנצויזישער גענעראַל-שטאַב איז צו יענער צייט געווען שטאַרק בעזאָרגט צוליב די ידיעות, אַז די רוסישע אַרמעע ליידט שטאַרק פון מאַנגעל אין קריגס-אַמוניציע, בעזונדערס פעהלען ביקסען. די פערבינדעטע האָבען בעשלאָסען צו הילף צו קומען רוסלאַנד און אונטערשטיצען אין ברייטסטען מאַסשטאַב. די רוסישע מאָרשטעהער אין פראָנקרייך זענען אָבער נישט אָקעגענגעקומען די פערבינדעטע אין דער הינזיכט און פערבעהאַלטען דעם ריכטיגען צושטאַנד פון דער זאַך.

אַזוי האָט זיך זשאָפר דעם 7. דעצעמבער אויף אַ קריגס-בעראַטונג געווענדעט צו די פאַרשטעהער פון די פערבינדעטע מיט אַ בקשה איהם מיטצוטיילען ידיעות וועגען דער לאַגע פון זייער מיליטער. דער ערשטער האָט גערעדט גענעראַל זשילינסקי. ער האָט זעהר שאַרף געשילדערט די ציפערן, וועלכע עס האָט איהם מיטגעטיילט זשאָפר. לויט די פראַנצויזישע אינפאָרמאַציעס האָט די צאָל פון פאָלקען דזשאָזעף קאָנראַד (קאָזש עניעווסקי). זיי האָבען זיך בעפריינדעט און די פריינדשאַפט האָט געדויערט ביז צום טויט פון קאָנראַד'ן.

אויף שטענדיג האָט זיך גאַלסוואָרסי בעזעצט אין ענגלאַנד ערשט אין יאָהר 1896 און פון דעמאָלט אָן פלעגט ער פערלאָזען דאָס לאַנד בלויז אויף קורצע רייזעס. צוו. אַנד. איז ער מיט עטליכע יאָהר צוריק געווען אין וואַרשא אַלס גאַסט פון פוילישען פען-קלוב. גאַלסוואָרסי וואוינט אָדער אין זיין לאַנד-גוט, אָדער אין זיין לאָנדאָנער הויז.

גאַלסוואָרסי דאַלט זיך נאָך ביי דער קאָנסערוואַטיווער טעכניק פון שרייבען; ער סטענאָגראַפירט נישט און בענוצט נישט קיין שרייב-מאַשין. קיין קינדער האָט ער נישט און זיין איינציגע סעקרעטאַרקע איז זיין פרו אַדאַ, מיט וועלכער ער לעבט אין האַרמאָניע זייט עטליכע צעהנדליג יאָהר. זיין רוהם האָט גאַלסוואָרסי דערגרייכט, ווען ער איז אַלט געווען 40 יאָהר, אָבער פון דעמאָלט אָן האָט ער פערנומען אַ פעסט און אַנערקענט אָרט אין דער וועלט-ליטעראַטור. זיינע פריהערדיגע ערצעהלונגען, וועלכע ער האָט געשריבען אונטער אַ פסעוודאָנים, זענען פעריבער אָהן אַן אָפּקלאַנג.

אין יאָהר 1906 אין גאַלסוואָרסי געוואָרען בעריהמט מיט זיין ראָמאַן „דער רייכער מאַן", וועלכער שטעלט מיט זיך פאַר דעם ערשטען טייל פון דער גראַנדיעזער עפּאָפּעיע „פאַרסייט סאָגאַ". דאַן האָט ער פערפעסטיגט זיין שטעלונג אין דער ליטעראַטור מיט זיין דראַמע „ציגאַרען-קעפּטעל". די דאָזיגע דראַמע און די שפּעטערדיגע דראַמע א. נ. „גערעכטיגקייט" האָבען געהאַט אַ קאָלאָסאַלען איינפלוס אויף דער בעציהונג פון דער אייראָפּעאישער גייסטער עליטע צום פּראָבלעם פון יוסטיץ-וועזען.

דאָס גרעסטע ווערק גאַלסוואָרסי איז, ווי געזאָגט, דער ציקל „פאַרסייט סאָגאַ". דאָס איז די געשיכטע פון אַ ענגלישער פאַמיליע אויפ'ן שטח פון עטליכע צעהנדליג יאָהר און דערמאָנט די גרויסע ראָמאַנען-ציקלען פון באַלזאַק'ן, זאָלאַ'ן און פון דער נייער ליטעראַטור דאָס גרויסע ווערק פון טאָמאַס מאַן „בודענברוקס". גאַלסוואָרסי גיט אין זיין „סאָגאַ" אַ מאָנומענטאַל בילד פון דער ענגלישער געזעלשאַפט, פון איהר לעבענסשטייגער, זיטען, טראַדיציעס א. אַ. וו. גאַלסוואָרסי קריטיקירט טיילמאָל זעהר שאַרף די געזעלשאַפט, אָבער ער מעלט קיינמאָל נישט אַריין אין טאָן פון ביי-סיגער סאַטירע, ווי עס קומט פאַר אין די דראַמעס פון בערנאַרד שאָו.

אויסער דעם ציקל „פאַרסייט סאָגאַ" שטעהען אַ רייה אַנדערע ראָמאַנען זייגע, ווי אַ שטייגער „דער הייליגער". די דראַמעס זיינע זענען אויף פיל ביהנעס געשפּילט געוואָרען מיט גרויס ערפאָלג.

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-אַרטאָפּעד
פּאַלודניאַווא 9, טעל. 103-17
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פּראַצאַווניע פון זעמליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען ווי: הקלאַרסעס אויף פלאַטפוסען, קינסטלעכע הענד און פיס, גאָרסעטען א. אַז וו.
געהמט אַן פיס 2.30 ביז 4.30 נאָכמיטאָג

רוסישע זעלנער אויפן פראָנט אהן ביקסען
אינטערעסאַנטע עפּיזאָדען איז די זכרונות פון מאַרשאַל זשאָפר

דער „זשורנאַל דע דעבאַ" דריקט אויסצוגען פון גענעראַל זשאָפר'ס צווייטען באַנד מעמואַרען, וועגען די קריגס-אָפּעראַציעס אין יאָהר 1915 און 1916. די אויסצוגען זענען נוגע די בעציהונגען צווישען פראַנצויזישען און רוסישען גענעראַל-שטאַב.

דער פראַנצויזישער גענעראַל-שטאַב איז צו יענער צייט געווען שטאַרק בעזאָרגט צוליב די ידיעות, אַז די רוסישע אַרמעע ליידט שטאַרק פון מאַנגעל אין קריגס-אַמוניציע, בעזונדערס פעהלען ביקסען. די פערבינדעטע האָבען בעשלאָסען צו הילף צו קומען רוסלאַנד און אונטערשטיצען אין ברייטסטען מאַסשטאַב. די רוסישע מאָרשטעהער אין פראָנקרייך זענען אָבער נישט אָקעגענגעקומען די פערבינדעטע אין דער הינזיכט און פערבעהאַלטען דעם ריכטיגען צושטאַנד פון דער זאַך.

אַזוי האָט זיך זשאָפר דעם 7. דעצעמבער אויף אַ קריגס-בעראַטונג געווענדעט צו די פאַרשטעהער פון די פערבינדעטע מיט אַ בקשה איהם מיטצוטיילען ידיעות וועגען דער לאַגע פון זייער מיליטער. דער ערשטער האָט גערעדט גענעראַל זשילינסקי. ער האָט זעהר שאַרף געשילדערט די ציפערן, וועלכע עס האָט איהם מיטגעטיילט זשאָפר. לויט די פראַנצויזישע אינפאָרמאַציעס האָט די צאָל רוסלאַנד קאָן צושטעלען יעדען חודש ביז 40 טויזענד מענשען. בעוואָפענען זיי און אויסהאַלטען האָט געגומען אויף זיך פראָנקרייך. מיט דער דאָזיגער מיטיע איז טאַקע געשיקט געוואָרען קיין רוסלאַנד פאַל דומער, אין בעגלייטונג פון גענעראַל פאָ.

דערויף רייסען זיך איבער די מעמואַרען פון גענעראַל זשאָפר. ער כאַראַקטעריזירט שאַרף דעם גענעראַל זשילינסקי. דאָס איז געווען אַ מענש אַ נישט זעהר פעהיגער, נישט אויפריכטיגער און דערצו איז ער געווען ענג פערבונדען מיט'ן גענעראַל סוכאָמלינאָוו, וועמעס טרויעריגע ראָלע – שרייבט זשאָפר – איז גענוג בעוואוסט,

זעלנער אויפ'ן רוסישען פראָנט נישט איבערגעשטיגען די סומע פון 1.500.000 זעלנער. גענעראַל זשילינסקי האָט געזאָגט. אַז די דאָזיגע ידיעות זענען נישט ריכטיג. דערויף האָט זשאָפר געגעבען איבערצוליינען אַ טעלעגראַמע, וועלכע ער האָט גאָר וואָס דערהאַלטען פון רוסלאַנד. זשילינסקי האָט זיך אָבער אָקעגענגעשטעלט דעם פאָרשלאָג איבערצוליינען דעם דאָזיגען דאָקומענט. דער פראַנצויזישער הויפּט-קאָמאַנדיר האָט דאַן איבערגעגעבען דעם דאָקומענט זשילינסקי'ן. דער גענעראַל האָט שנעל איבערגעלייענט די טעלעגראַמע און אין דער העכסטער אויפרעגונג אַריינגעלייגט דאָס פּאַפּיר אין זיין פּאָרטפעל. אין דער טעלעגראַמע איז געווען געזאָגט, אַז רוסלאַנד פערמאָגט 1.350.000 זעלנער דערפון 160.000 אָהן ביקסען.

דער דאָזיגער אינצידענט האָט אַרויסגערופען אַ סענסאַציע אין קריגס-ראַט. ער האָט בעוויזען, אַז די בעציהונגען פון די ביידע גענעראַל-שטאַבען זענען נישט געשטיצט אויף קיין צוטרוי.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די דאָזיגע ידיעות האָט דאָס אויפגעזען אַ פּראָוואָקאַציע אין פראַנקרייך. מען האָט בעוויזען, אַז די פראַנצויזישע אַדמיראַלקע „נלאָס נאַראָדו", וועלכע מען קאָן נישט חושד זיין אין פילאָסעמיטיזם, שרייבט, אַז די הויפּט-לאָסונג פון קאַמף האָט דער אויטאָנאָמיע ווען פאַלען נישט בלויז אויף דער אַפּאַזיציע, נאָר אויף דער וויסענשאַפטליכער וועלט, וואָס שטיצט די אויטאָנאָמיע. דער „נלאָס נאַראָדו", — שטעלט פעסט, אַז בלויז דער דאָזיגער ווילט, ווען עס וואָלטען קיין שום אַנדערע נישט געווען, וואָלט געדאַרפט ציוינגען די יוגעד צו זיין געהאָרכזאַם דער אוניווערזיטעטס – מאַכט און נישט פערשווערען איהר די אויפגאַבען, וואָס געהערען זיכער צו די לייכטע, דערווייל אָבער הויבען זיך אָן אין פערשידענע אַקאַדעמישע צענטערן אָפּצוטון זאַכען, וועלכע זאָגען ערות, אַז ווייט נישט די גאַנצע אוניווערזיטעטס-יוגעד פערשטעהט די ערנסטקייט פון דער סיטואַציע און פיהלט די פעראַנטוואָרטלעכקייט פאַרן רעזולטאַט פון דער אַקציע.

אָבער צי קאָנען, פרעגט דער „ראַבאַטניק", וועלכע עס איז נישט אַרגומענטען אויפצייגען די יוגעד ענדעקעס? זיי זעען גרייט צו אָפּפערן די פרייהייט פון דער וויסענשאַפט, וועלכע זיי שיצען בלומרשט, אַבי נאָר צו קענען אַרטיקולירען אַוואַנטורעס געגען יודען. מאַכען אַ סוף צו די ענדעקישע אַרויסטריטען וואָלטען געקאָנט בלויז ריזולטאַטלאָז און ענערגישע פערדאַמענונגען פון די רעקטאָרען און אַ קלאָרע שטעלונג פון דער גאַנצער אַקאַדעמישער יוגעד.

—

גאַלסוואָרסי
דזשאָן גאַלסוואָרסי

דער נאָבעל-פּרייז-טרעגער פאַר ליטעראַטור פון יאָהר 1932

קאַנדידאַטען אויף צו בעקומען די נאָבעל-פּרעמיע פאַר ליטעראַטור אויפ'ן לויפענדען יאָהר 1932 זענען געווען זעהר פיל. די פראַנצויזען האָבען אַרויסגערוקט די קאַנדידאַטור פון ראַני און פון גלענצענדען דיכטער פּאָל וואַלערי. די אַמעריקאַנער האָבען אַרויסגעשטעלט די קאַנדידאַטור פון אפטאַן סינקלער. שטאַרק איז געווען די קאַנדידאַטור פון די רוסען, וועלכע האָבען ביז איצט נאָך קיינמאָל דעם נאָבעל-פּרייז נישט באַקומען. פון די רוסישע קאַנדידאַטען האָט מען אָנגערופען די נעמען פון מערעזשקאָווסקי, בונין (שריפטשטעלער פון דער עמיגראַציע) און מאַקסים גאָרקי, קאַנדידאַט פון די סאָוויעטען. די וואָהל איז געמאָלען אויפ'ן בעריהמטען ענגלישען שרייבער, דער מחבר פון „פאַרסייט סאָגאַ", דזשאָן גאַלסוואָרסי.

דזשאָן גאַלסוואָרסי איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1867 אַלס זוהן פון אַ רייכען אַדוואָקאַט אין קומב. די פאַמיליע זיינע שטאַמט פון דעוואָנשיר און גרייכט מיט איהרע טראַדיציעס ביז צום נייעטען יאָהרהונדערט. זי געהערט אַלזאָ צו דער אַלטסטער פאַמיליע אין ענגלאַנד. אַלס זוהן פון רייכע עלטערן האָט גאַלסוואָרסי קיינמאָל נישט געהאַט קיין זאָרג פאַר דער עקזיסטענץ, ער האָט בעקומען אַן אויסגעצייכענטע ערציהונג און בילדונג. נאָכ'ן ענדיגען די יורידישע שטודיעס אויף דער אָקספאָרדער אוניווערזיטעט האָט ער געהאַט בדעה זיך צו ווירמען דער פּראַקטיק פון אַן אַדוואָקאַט, ער האָט זיך אָבער נעלאָזט אין אַ לאַנגע רייזע איבער דער וועלט. ער האָט בעזוכט אַמעריקע, אַלע ענגלישע קאָלאָניעס, אייראָפּע און דאָס אייראָפּעאישע און אַזיאַטישע רוסלאַנד. אויף איינער פון די דאָזיגע רייזעס האָט ער זיך צופעליג בעקענט מיט דעם בעריהמטען ענגלישען שרייבער, וועלכער שטאַמט פון פאָלקען דזשאָזעף קאָנראַד (קאָזש עניעווסקי). זיי האָבען זיך בעפריינדעט און די פריינדשאַפט האָט געדויערט ביז צום טויט פון קאָנראַד'ן.

אויף שטענדיג האָט זיך גאַלסוואָרסי בעזעצט אין ענגלאַנד ערשט אין יאָהר 1896 און פון דעמאָלט אָן פלעגט ער פערלאָזען דאָס לאַנד בלויז אויף קורצע רייזעס. צוו. אַנד. איז ער מיט עטליכע יאָהר צוריק געווען אין וואַרשא אַלס גאַסט פון פוילישען פען-קלוב. גאַלסוואָרסי וואוינט אָדער אין זיין לאַנד-גוט, אָדער אין זיין לאָנדאָנער הויז.

גאַלסוואָרסי דאַלט זיך נאָך ביי דער קאָנסערוואַטיווער טעכניק פון שרייבען; ער סטענאָגראַפירט נישט און בענוצט נישט קיין שרייב-מאַשין. קיין קינדער האָט ער נישט און זיין איינציגע סעקרעטאַרקע איז זיין פרו אַדאַ, מיט וועלכער ער לעבט אין האַרמאָניע זייט עטליכע צעהנדליג יאָהר. זיין רוהם האָט גאַלסוואָרסי דערגרייכט, ווען ער איז אַלט געווען 40 יאָהר, אָבער פון דעמאָלט אָן האָט ער פערנומען אַ פעסט און אַנערקענט אָרט אין דער וועלט-ליטעראַטור. זיינע פריהערדיגע ערצעהלונגען, וועלכע ער האָט געשריבען אונטער אַ פסעוודאָנים, זענען פעריבער אָהן אַן אָפּקלאַנג.

אין יאָהר 1906 אין גאַלסוואָרסי געוואָרען בעריהמט מיט זיין ראָמאַן „דער רייכער מאַן", וועלכער שטעלט מיט זיך פאַר דעם ערשטען טייל פון דער גראַנדיעזער עפּאָפּעיע „פאַרסייט סאָגאַ". דאַן האָט ער פערפעסטיגט זיין שטעלונג אין דער ליטעראַטור מיט זיין דראַמע „ציגאַרען-קעפּטעל". די דאָזיגע דראַמע און די שפּעטערדיגע דראַמע א. נ. „גערעכטיגקייט" האָבען געהאַט אַ קאָלאָסאַלען איינפלוס אויף דער בעציהונג פון דער אייראָפּעאישער גייסטער עליטע צום פּראָבלעם פון יוסטיץ-וועזען.

דאָס גרעסטע ווערק גאַלסוואָרסי איז, ווי געזאָגט, דער ציקל „פאַרסייט סאָגאַ". דאָס איז די געשיכטע פון אַ ענגלישער פאַמיליע אויפ'ן שטח פון עטליכע צעהנדליג יאָהר און דערמאָנט די גרויסע ראָמאַנען-ציקלען פון באַלזאַק'ן, זאָלאַ'ן און פון דער נייער ליטעראַטור דאָס גרויסע ווערק פון טאָמאַס מאַן „בודענברוקס". גאַלסוואָרסי גיט אין זיין „סאָגאַ" אַ מאָנומענטאַל בילד פון דער ענגלישער געזעלשאַפט, פון איהר לעבענסשטייגער, זיטען, טראַדיציעס א. אַ. וו. גאַלסוואָרסי קריטיקירט טיילמאָל זעהר שאַרף די געזעלשאַפט, אָבער ער מעלט קיינמאָל נישט אַריין אין טאָן פון ביי-סיגער סאַטירע, ווי עס קומט פאַר אין די דראַמעס פון בערנאַרד שאָו.

אויסער דעם ציקל „פאַרסייט סאָגאַ" שטעהען אַ רייה אַנדערע ראָמאַנען זייגע, ווי אַ שטייגער „דער הייליגער". די דראַמעס זיינע זענען אויף פיל ביהנעס געשפּילט געוואָרען מיט גרויס ערפאָלג.

—

ספארט-בעוועגונג

זאלען מיר זיך אביסעל דורכשמועסען!

וואס האבען מיר געוואלט פון דער יודישער ספארט-בעוועגונג און וואס האבען מיר דערגרייכט

די יודישע טורן- אין ספארט-פעראיינען זע-נען ענטשטאנען, כדי צו רעאליזירען די אידעע פון דער פיזישער רענעסאנס פון דער יודישער יוגענד. מ'וועט האלטען, אז דאס זענען שוין אויס-געדראשענע באנאלע פראזען, וועלכע מ'קען נישט אנווענדען איצט ווען די ספארט- און טורן-פעראיי-נען בכלל און בתוכם אויך די יודישע האבען גאנץ אנדערע פראבלעמען צו לעזען און צו ערלעדיגען.

מ'וועט האלטען פאר א מטלן דעם, וואס וועט איצט האבען די דרייסטקייט זיך צו דער-מאהנען וועגען דער אידעע פון דער יודישער ספארט-בעוועגונג, וועלכע וועט האבען די דרייסט-קייט איינצוהאלטען אויף א מינוט דעם וואהנזי-ניגען טעמפא פון דעם דאך, וואס „ווערט גע-דרעהט" דורך די מאכערס אין דער ספארט-בע-וועגונג.

מיר נעהמען גערן אויף זיך אט די דאזיגע בסלנות און האלטען, אז איצט דארף קומען דאס געשריי, דער קלאם אין טיש פון אנ'אויטאריטעט א יחיד, אדער אנ'אויטאריטעטען קאלעקטיוו וואס זאל זאגען: גענוג, אזוי ווייטער קען נישט געהן, די אלטע לאזונגען ביים שאטען און ענטוויקלען די יודישע ספארט-און-טורן-בעוועגונג דארפען ווידער בעקומען די אויבערהאנד און אפקיהלען די נעמיטער פון אונזער שוין צוהיצטער און צופלאסטע ספארט-מענער, וועלכע האלטען די דאזיגע בעוועגונג נישט נאר פאר א ציל אין לע-בען פון יחיד, נאר שיער נישט פאר דעם קיום פון גאנצען פאלק אונזערען; אפקיהלען א ביסעל די, וועלכע האלטען, אז אונזערע העלדען זענען די וואס בעווייזען זיך אויפ'ן גרינעם פעלד און קיין שום אנדער געביט פון אונזער יודיש לעבען דארף נישט געפלעגט ווערען.

די יודישע ספארט-בעוועגונג איז געשאפען געווארען, כדי צו ברענגען צו א גלייכגעוויכט אונזער גייסטיגען צושטאנד מיט דעם פיזישען, כדי ארויסצוברענגען די יודישע יוגענד פון צו-שטאנד פון מורא, אפגעלאזענקייט, פערוואהרלאז-קייט, שפלות, טרויער און מוטלאזיגקייט. אונזער ספארט-בעוועגונג איז געשאפען געווארען, כדי צו דיסציפלינירען אונזער יוגענד פאר די ציילען פון פאלק, פאר דעם קאמף פאר דער עקזיסטענץ און דערהאלטונג פון פאלק. בשום אופן וואלט קיינעם נישט איינגעפאלען, אזא ערהאבענע אידעע זאל פערטאכלעוועט ווערען אויף פזעלכע זאכען, ווי שיסען גאלען, ווי קאמבינירען מיט מייסטער-שאפטס-פונקטען, מיט קויפען אין פערקויפען שפי-לער, ווי קנעכט אויפ'ן דער בערזע. קיינער האט זיך נישט געקענט פארשטעלען, אז ספארט-טריי-בען וועט ווערען א פראפעסיע און אז יודישע ספארט-פעראיינען וועלען העלפען צו דעם גאנצען שפיל און זיך וועלען איבערשטייגען אין די דא-זיגע מאכינאציעס און קאמבינאציעס.

פון איין זייט, הייסט עס, אז די יודישע ספארט-בעוועגונג איז צענטראליזירט, לכל הפחות די פעראיינען, וועלכע געהערען צו דער ציוניס-טישער ריכטונג, פון דער אנדערער זייט אבער, קוקט די צענטראלע צווישען: די פינגער אויף די אלע זאכען און ווילען נישט ארויסברענגען אין דער עפענטליכקייט דעם גאנצען שמוץ, וואס האט זיך אנגעזאמעלט אין די פעראיינען און וועלכען ס'איז אזוי שווער אויסצוראטען. מיר פערשטעהען די גרויסע שוועריגקייטען, כיט וועלכע ס'איז איצט פערבונדען אזא מין גענעראלע רייניגונג. מיר ווייס-סען, אז דאס איז אין א גרויסער מיס אפהענגיג פון דער ארומיגער אטמאספערע, אבער דערמיט קען מען זיך נישט פערטייריגען. אנ'אנהויב מוז געמאכט ווערען. מ'דארף דאך אפהיטען די נשמות פון די יוגנטשקע, וואס וואקסען אונטער און וואס ווערען שוין פערגיפטעט, וואס מיינען, אז דאס איז עס, וואס מיר פערלאנגען אין דער יודישער ספארט-בעוועגונג. מיר פערשטעהען אויך, ווי וויכטיג ס'זענען די ארויסטריטען פון דעם יודישען ספארט אין דרויסען, צוליב פרעסטיזש און רעפרעזענטאנץ. אבער דוקא דאס דארף אפגעהיטען ווערען, פאר-זיכטיג געמאכט ווערען אזוי, אז ס'זאל נישט שאדען ברענגען דער אידעע גופא.

פאר די, וואס האבען געווידמעט זייער צייט און ענערגיע דער יודישער ספארט-בעוועגונג זענען די אנגעוואר־מענע פראגען פון דער ערשטער וויכ-טיגקייט און ס'מוז געפינען ווערען אנ'ענטפער און דאס באלד. ווי אזוי מ'זאל צוטרעטען צו דעם ענין וועלען מיר פרובען זיך אדורכצושמועסען אין א צווייטען ארטיקעל.

S.

די אלימפיאדע פעטכ-מייסטעריז, עליז פרייס

ווערט אויפגענומען אין בערלין דורך איהרע ספארט-חבר'טעס

ליגע-מעטשעז אין לאנד

געלטען זעצען אין לאנד געשפילט געווארען פאלגענדע ליגע-מעטשעז. אין לעמבערג:

פאגאן — רוך 1:2 (1:0)

דער מעטש צווישען פאגאן און רוך האט זיך פערענדיגט מיט א זיג פון פאגאן, די שלעזישע מאנשאפט איז ארויסגעטראטען מיט א פערשטאר-קטען צוואמענשטעל האט בעזע געשפילט ווי די פאריגע וואך מיט טשארני. דאס טויער פאר „רוך" האט דער־גרייכט פעזע־עק, פאר „פאגאן" לא אד־בי און מאטילעווסקי.

ריכטער: ה' גוליטש.

פאלאניא לעגיא 0:1 (0:1)

לעגיא האט געהאט א שוואכען טאג און האט זיך נישט געקענט אקעגנשטעלען „פאלאניא". וועל-כע האט געשפילט כעביסע, וועלעדיג זיך אויס ראטעווען פון דער בעוראהנע סטרעזע אפ-צופאלען אין „א"-קלאס, דאס טויער האט דער-גרייכט מאליק. ריכטער — אפשינסקי.

ווארשאוויאנקא — וויסלא 1:2 (1:1)

„וואר־שאוויאנקא" האט ווידער געגרייכט צוויי פונקטען א דאנק דער אגרעסיס - ליניע פאר וויסלא נאך דאס טויער געשאסען אר־שור, פאר־ווארשאוויאנקא ביידע טויערען קרילעז־עצקי. ריכ־טער ה' קרייטשארעק.

ל.ק.ס. — גארבארניא 1:6 (0:3)

דער מעטש מיט גארבארניא איז עראזאלט גע־ווארען אין לאדז מיט גרויס אינטערעס. אין דער ערשטער העלפט שפילט ל.ק.ס. מיט גרויס מ.ל. ווייל נישט קוקענדיג אויף דעם שעהנעם שפילען פון די געסט דער־גרייכט ל.ק.ס. 3 טויערען (הערבסטרייך 1 און קרול 2). ערשט אין דער צווייטער העלפט האט זיך ל.ק.ס. צושפילט און דער־גרייכט נאך 3 טויערען דורך קרולן דאס עהרען־טויער פאר „אר־בארגיא" האט דער־גרייכט ריזנער. ריכטער — ה' שיבא.

מעטש וועגען אריינגעהען אין דער ליגע

פאדגווזשע — לעגיא 0:0

דער מעטש וועגען אריינגעהען אין דער ליגע צווישען די כינאליסטען דער פויגער לעגיא און קראקאווער פאדגווזשע האט זיך פערענדיגט מיט א רעזולטאט אהן טויערען 0:0. פאדגווזשע האט שנע לער געשפילט, אבער די פויגער האבען אויך גע-שפילט מיט גרויס אמביציע. צושויער זענען גע-ווען פינף טויערנד. ריכטער — ה' לוסטגארטען, צו-ליב דעם, וואס דער מעטש האט זיך פערענדיגט

שטראטמאן (דייטשלאנד) ס'זיגט אויף פונקטען ארנ צארעק.

מיטעל־געוויכט: בער־לעהר (דייטשלאנד) — כמיעלעווסקי (פוילען). כמיעלעווסקי ליידט א מפלה אויף פונקטען.

האלב־שווער געוויכט: בער־גער (דייטשלאנד)— טאמאשעווסקי (פוילען), בער־גער זיגט דורך ק.א.

שווער - געוויכט: קאהלהאז (דייטשלאנד)— זשעלינסקי (פוילען), ס'זיגט אויף פונקטען קאהל-האז.

ריכטער אויפ'ן ריינג איז געווען בעקער. 10 טויזענד צושויער.

אהן רעזולטאט ווען פאז קומען נאך א דריטער מעטש אויף א בייטראלען גרונד. דער מעטש וועט וואהר־יינליך פארקומען דעם 20־טען נאוועמבער אין ווארשא.

מכבי געווארען מייסטער פון „בע"-קלאס

דער דריטער דעציידירענדער מעטש וועגען דער מייסטער־שאפט פון „בע"-קלאס צווישען מכבי און ווידזעוו 2, האט געפרעגט א זיג „מכבי", אין דער פערהעלטניש פון 2:3 (1:3). אין דער ערשטער העלפט פיהרט „מכבי" אדורך עשליכע שעהנע אנ-גריפען און דער־גרייכט 3 טויערען דורך סינאדע'קא כומען און שייניאק. ווידזעוו רעזאנזשירט זיך מיט א טויער אין דער ערשטער העלפט און 1 טויער אין דער צווייטער העלפט. ריכטער — אנדרשעיאק.

טור (פאביאניץ) — שטערז 0:4

ערפאלגעז פון געוו. לאדזער באקסער אין ווארשא

אין ווארשא זענען נעכטען פאר־געקומען באקס־פערמעסטונגען צווישען די קלובען, אין וועלכע ע ז האבען אויך אנטיילגענומען די געוועזענע לאדזער באקסער צירען און פיסארסקי, וועלכע טרעטען ארויס אין די רייהען פון „סקאדא".

צירען האט געקעמפט מיט'ן יודישען באקסער בערנשטיין, צירען האט געזיגט אויף פונקטען, פיסארסקי האט רעמיזירט מיט וויסאצקין (יארדאן).

לייכטאטלעטישער מעטש

זיעדנאטשאנע — וו. ק. ס. 42:96

דער דייטשער מייסטער איז שווער-געוויכט זעעליג

איז געווארען אייראפא-מייסטער

קאנדידאטען אויף זיגער אין די בערלינער זעקסטאגיגע ציקליסטען-וועט-לויפען

קראל פונדא מאוראראן

גרויסע מפלה פון דער פוילישער באקסער-רעפרעזענטאנץ איז דייטשלאנד

דייטשלאנד — פוילען 2:14

נעכטען איז אין דארטמונד פארגעקומען דער צווישענלענדישער באקסער־מעטש צווישען דייטש לאנד און פוילען. די פע־מעסטונג האט זיך פער־ענדיגט מיט א שמעדזליכער מפלה פון דע' פוי־לישע' רעפרעזענטאנץ, אין פערהעלטניש פון 2:14 די צוויי איינציגע פונקטען פאר פוילען האט דער־גרייכט דער לאדזער גארנצארעק.

די בעזונדערע קאמפען האבען געגעבען פאל־גענדע רעזולטאטען:

פליגען־געוויכט: שפאנגעל (דייטשלאנד) — פאלוס (פוילען), ס'זיגט אויף פונקטען שפאנגעל.

האהן־געוויכט: ציגלארסקי (דייטשל.) — פאל־לאנסקי (פוילען), ציגלארסקי דעמאנסטרירט אנ'אויס־טערגעוועהנליכע טעכניק און געוויגט דורך ק.א.

פעדע־ר־געוויכט: יאקובאווסקי (דייטשלאנד) — שיפינסקי (פוילען), ס'זיגט אויף פונקטען יאקו־באווסקי.

לייכט־געוויכט: שמעץ (דייטשלאנד) — א־סקי (פוילען), ס'געווינט אויף פונקטען שמעץ.

האלב־מיטעל־געוויכט: גאר־נצארעק (פוילען)—

דער גלות פון יודיש אין א״ר

דער דאזיגער טעמע פערנעמט זיך ש. ניגער אין ניו-יארקער „טאג״ אין צוזאמענהאנג מיט דעם נישט לאנג פארגעקומענעם צוזאמענפאהר פון די פעראייניגטע „פועלי ציון״ און „צעירי-ציון״ אין באלטימאר.

ער שרייבט:

דאכט זיך אזוי לאנג לעבען די סאציאלים-טישע ציוניסטען אט דאס דאפעלטע לעבען — דאס לעבען פון ארץ-ישראל-יודען, וועלכע גע-מינען זיך און ארבייטען און קעמפען אין גלות און פון גלות-יודען, וועלכע בענקען נאך ארץ-ישראל, — אזוי לאנג טיילען זיי זייערע מוחות און זייערע פיזאטיעס צווישען דא און דארטען, — און עס האט זיך נאך אלץ נישט איינגעשטעלט ביי זיי קיין גלייכגעוויכט. אט וועגט איין שאל אריבער, און אט די אנדערע.

אט רעדט איין פארשטעהער, — און איהר האט פאר זיך די בעציהונג, וואס איז דא ביי פרומע יודען צווישען דער וועלט און יענער: מען שטופט אפ דאס שטיקעל לעבען דא, אין די גלות-לענדער, אבער דער עיקר איז דאך ארץ-ישראל, די שפראך און די קולטור פון ארץ-ישראל — עולם-הבא... און אט רעדט אן׳אנדערער פאר-שטעהער — איז שוין די וועלט אויך א וועלט, „א קאליקע א מאמע איז אויך א מאמע״, דאס גלות לעבען איז א לעבען און די שפראך פון גלות — א שפראך. — עס איז „ויתרוצצו״, — און מיר דוכט זיך, אז די היינטיגע מוטער רבקה ווייסט אליין נישט, ווען יעקב גיט זיך א צאפעל, און ווען עשו, די קולות מישען זיך צונויף, — און די צוויי צדדים לייקענען, אז זיי זענען צדדים. מען צווערטעלט זיך — און גלייך נאך דעם פילט מען, אז עס איז נישט געווען זיך פארוואס צו קריגען.

און ווייטער:

מיין איינדרוק פון דער באלטימארער דיס-קוסיע איז, אז די אויפקלערונג קאן קומען פונ׳ם צד פון די „ארץ-ישראליסטען״, זיי זענען שולדיג אנ׳ענטפער. כ׳האב געלייענט מיט קאפ דעם גאנ-צען בעריכט, און כ׳האב נישט געפונען דארט קיין תשובה אויף די גלות׳יסטישע טענות פון יואל ענ-סין און אנדערע.

זיי האבען אלע געפרעגט, פארוואס מען ווייזט נישט ארויס אין ארץ-ישראל גענוג אינטע-רעס און גענוג רעספעקט צו דער יודישער שפראך דער יודישער ליטעראטור און דעם גאנצען יודי-שען קולטור-שאפען פונ׳ם יודישען מאלק אין גלות.

קיין עגטפער אויף דער פרעגע האבען די ארץ-ישראל׳דיגע דעלעגאטען נ י ש ט געגעבען. זיי האבען סעציעל אויסגעמיטען אנצוריהרען די טענה, פארוואס אין די הסתדרות-שיכען פון פאלע-סטינע ווערט נישט איינגעפיהרט דער לימוד פון יודיש, און פארוואס די קינדער ווייסען דארט בכלל זעהר ווינציג וועגען דער קולטור, וואס איז פער-בונדען מיט דער יודישער שפראך.

די איינציגע זאכליכע בעמערקונג וועגען אט דעם ענין האב איך געפונען אין די רייד פון גאלי-דע מאירסאן, זי האט דערצעהלט, אז „עס זענען אין ארץ-ישראל ארויסגעגאנגען 12 נומערן אלס ביי-לאגע צום „דבר״ פאר קינדער אין ארץ-ישראל. דארט איז געווען א ספעציעלער „מוסף״ געווידמעט איינגאנצען „די קינדער אין גלות, אין חוץ לארץ״, נו, איך האב יענעם „מוסף״ נישט געלייענט; מסתמא זענען דארט איבערגעגעבען געווארען א סך זעהר גוטע זאכען וועגען די קינדער אין גלות, אין חוץ-לארץ״, אבער דעם „גלות׳יסטישען״ צד אויף דעם באלטימארער צוזאמענפאהר האט דאס, ווי עס ווייזט, נישט בעפרידיגט.

גלייך נאך דער דערמאנטער רעדנערין האט געגומען א ווארט דוד פינסקי, וועלכער איז נישט לאנג געקומען פון ארץ-ישראל, און ער האט גע׳טענה׳ט, אז די „ארץ-ישראלער״ קענען נישט אונזער שאפונג, אונזער גייסטיג לעבען״ — זיי ווייסען נישט פון יודישער ליטעראטור, זיי ווייסען נאר איינינג נעמען״... דאס איז א פרעמדקייט, וואס מוז בעזייטיגט ווערען, האט דערקלערט דוד פינסקי: „ווען מען פארטזעצען די פון אויבען-אראפיגע בעציהונג צו יודיש און ווייטער איינגע-רירען די יודישע ליטעראטור, וועלען מיר איינע פון די אנדערע אלץ ווייטער ווערען״. אין דעמ-זעלביגען גייסט האבען גערעדט אויך אנדערע געענטפערט האט מען זיי, אז אין ארץ ישראל איז נישטא „קיין האס צו די יודען אין גלות״. אבער דאס איז „שלא ממין המענה״. קיינער איז נישט חושד די ארץ-ישראל׳דיגע יודען אין אנטיסעמי-טיזם. עס רעדט זיך וועגען יודישער קולטור, און נישט וועגען יודען. אין ארץ-ישראל, זאגט מען, ווערט איינגארירט און דאס מיינט פארשכט אלץ, וואס ווערט געשאפען פון יודען אויף יודיש, נישט אויף העברעאישן: איז עס אנ׳אמת אדער נישט? אויף אט דער פראגע האט געדארפט געגעבען ווע-רען אנ׳ענטפער. און ער האט בעדארפט געגעבען ווערען קלאר, איינפאך און דירעקט, אהן פאלעמיק.

אויף דעם באלטימארער צוזאמענפאהר איז די תשובה נישט געגעבען געווארען, און די עצם פראגע איז גלייך נאכ׳ן צוזאמענפאהר פערנעפעלט געווארען.

דאס איז א שאד, א גרויסער שאד.

ניגער פיהרט אויס, אז די „פועלי-ציון״ און „צעירי-ציון״, אלס די, וואס האבען געגומען אויף זיך דאס דאפעלטע שליחות״, „טראגען אויף זיך דעריבער א דאפעלטע פערענטווארטליכקייט״:

די ארץ-ישראל-יודען שטעהען צו צו זיי מיט דער פראגע: וואס טוט איהר פאר פאלעסטינע-ארבייט אין גלות? די גלות-יודען פרעגען זיי: וואס איהר מיט אונזער שטיצע, מיט אונזערע סימפאטיעס אין ארץ-ישראל?

און נישט נאר אנדערע, פאר זיך אליין זע-נען די פועלי-ציון צוויי מאל פערענטווארטליך. זיי זענען א פארטיי. א בעוועגונג, וואס שטעלט זיך די שווערע אויפגאבע צו זיין אויף צוויי יארידען מיט איינמאל. זיי צעטיילען זייער ארבייט, זייער ענערגיע. זייער בעגייסטערונג צווישען פאלעסטינע און גלות. איז קיינער נישט אזוי טיף פעראינטע-רעסירט, ווי זיי אליין, אין דער ריכטיגער צעטיי-לונג פון די כחות. קיינער וואלט נישט געדארפט שטרעבען אזוי ערנסט, ווי זיי, צו א גלייכגעוויכט צווישען דער פאלעסטינע-ארבייט און דער גלות-ארבייט, די פאלעסטינע-סימפאטיעס און די גלותיט-טישע סימפאטיעס, ווארום קיינער ליידט נישט אזוי שטארק, ווי זיי, ווען אט דאס גלייכגעוויכט ווערט צושטערט.

דערפאר איז א פארדראס, וואס די דיסקוסיע אויפ׳ן באלטימארער צוזאמענפאהר פון דער פער-אייניגטער פארטיי פועלי-ציון—צעירי-ציון האט זיך אויסגעלאזען מיט גארנישט. עס איז א פארדראס, וואס אט די געלעגענהייט איז נישט אויסגענוצט געווארען, כדי צו שטעלען די פראגע אזוי ערנסט, ווי זי איז, און צו קומען, איינמאל פאר אלעמאל, צו אנ׳אויסגלייך, אויב אנ׳אויסגלייך איז מעגליך.

א דיסקוסיע וועגן די פויליש-סאוויעטישע פרידענס-פערהאנדלונגען

פראפ. גראבסקי פערענטפערט זיך, אז ער האט גוט פערטיידיגט די אינטערעסען פון פוילען

אין „דזיען פאלסקי״ האט פלאריאן שווירא פערעפענטליכט אנ׳אפענעם בריף צו פראפ. סטע-ניסלאוו גראבסקי, פון וועלכען ער פאדערט א תשובה פארוואס דער זיב אין פוילישבאלשעוויס-טישען קריג איז אין ריגער טראקטאט דורך פוי-לען נישט געווארען אויסגענוצט אזוי ווי דאס האב-בען געפאדערט די פוילישע אינטערעסען. פראפ. גראבסקי, וועלכער איז געווען א מיטגליד פון דער פוילישער דעלעגאציע ביי דער ריגער פרידענס-קאנפערענץ, פערעפענטליכט איצט א תשובה אויף דעם אפענעם בריף אין וועלכען ער שרייבט צוו. אנד.

„די פוילישע דעלעגאציע האט, ארויספאה-רענדיג קיין מינסק, פרהאלטען פון דאט צו בע-שיצען די מלוכה-אינסטרוקציעס, וועלכע האבען אלס מאקסימום פון פוילישע טעריטאריאלע פאדע-רונגען אנגעוויזען אלס גרעניץ, די ליניע פון די דייטשע אקאפעס פון יאהר 1916. די דאזיגע אינסטרוקציע איז נישט געענדערט געווארען נאכ׳ן צוריקקומען פון דער דעלעגאציע פון מינסק און האט אויך פערפליכטעט אין ריגע.

די דעלעגאציע האט אויף אייגענער איני-ציאטיוו איבערגעשריבען די דאזיגע אינסטרוקציע, פאדערענדיג א גרעניץ, וואס געהט ארויס ווייטער קיין מזרח, טיילמאל מיט העכער 100 קילאמעטער איבער דער גרעניץ פון די דייטשע אקאפעס.

אויף דער דאזיגער גרעניץ האט אויך מסכים געווען אין יאהר 1918 דער דאמאלסדיגער מלוכה שעף, אויב אבער איך — שרייבט גראבסקי — האב דאן אין ריגא אלס פארזיצער פון דער גרע-ניץ-קאמיסיע פארגעלעגט דער פוילישער דעלע-גאציע א פראיעקט פון קלענערע טעריטאריאלע פאדערונגען, איז עס געווען דערפאר, וואס אין די דאמאלסדיגע בעציהונגען איז נישט געווען מעגליך צו דערגרייכען קיין אנדערע גרעניצען.

עס איז שווער צו פרעפען אין דער גע-שיכטע פון פרידענסטראקטאטען א ביישפיל, אז א בעזיגטע מלוכה זאל זיך אפזאגען פון א טע-ריטאריע, וואס איז נישט פערנומען דורכ׳ן זיג-רייכען מיליטער. געוועהנליך בעקומען די זיגער א טייל פון די אקופירטע טעריטאריעס.

פוילען האט אין פרעלימינאר פון ריגער טראקטאט בעקומען אפילו גרעסערע טעריטאריעס ווי יענע, וואס זענען געווען אקופירט דורכ׳ן פוילישען מיליטער אין מאמענט פון אפשטעלען די קריג-אפעראציעס.

פראפ. גראבסקי האלט, אז די פוילישע דע-לעגאציע האט אויסגענוצט דעם זיג אויף — לכל הפחות — 100 פראצענט. דאס אבלאזען מינסק פאר די סאוויעטען איז געשעהן דערפאר, וואס די שטאט איז נישט געווען בעזעצט פון דעם פוילישען מיליטער. קאמיסיעץ און פראסקוראוו האט מען אנערקענט פאר די סאוויעטען נישט אומזיסט, ווייל פוילען האט דערפאר בעקומען דויסנג און ווילעיקא ווי אויך בעדייטענדע שטחים פון די נאוואגרודזקער און פאלעסיער וואיעוואידז-טוועס, וואוהין עס האט נישט דערגרייכט קיין פוילישער זעלנער.

געשעהן איז דאס אויך צוליב סטראטעגישע טעמים.

כדי צו דערגרייכען אנדערע גרעניצען איז געווען נאר איין מיטעל: צו פיהרען ווייטער קריג און צו פערגעהמען ווייטערע טעריטאריעס. ווי אזוי דאס וואלט זיך געווען געענדיגט, איז זעלבסטפערשטענדליך אומבעקאנט.

די פוילישע דעלעגאציע האט אבער נישט געוואלט ווייטער פערציהען דעם קריג, ווייל ראשית האט זי געהאט אזא בעמעהל פון דער רעגירונג, שנית, האט זי זיך אפגעגעבען רעכענ-שאפט, אז די באלשעוויקעס האבען בענוצט בלויז א טייל פון זייערע כחות געגען פוילען, ווייל זיי זענען געווען פערנומען מיט׳ן בירגער-קריג געגען ווראנגעלען און נאכ׳ן בעזיגען די ווייסע ארמעען האבען די באלשעוויקעס געקענט געהן מיט דער גאנצער קראפט אויף פוילען.

נאך א גרעסערע סכנה וואלט געווען ווראנ-געלס זיג, ווייל מיט איהר זענען געגאנגען ענג-לאנד און פראנקרייך.

צו הייסען פיהרען א נייעם מארש צום דניעפער האבען נאר געקאנט יענע, וועלכע האבען געראטען דעם געוו. מלוכה שעף דעם טראגישען מארש אויף קיעוו.

געטון האבען דאס בלויז יחידים, וועלכע האבען זיך געטוישט מיט די פערזיכערונגען, אז די אוקראינער ערווארטען פון פוילען די הילף צו בעפרייען זיך פון באלשעוויקישען יאך. אויך דאמבסקי, דער פרעזעס פון דער פוילישער דע-לעגאציע, האט אינטערעסירבען אנ׳אפמאך מיט פעטלורא. דער ריקצוג פון קיעוו האט אבער בעוויזען, אז מען דארף וואס שנעלער שליסען פרידען.

פראפ. גראבסקי האלט, אז אין ריגא האט די פוילישע דעלעגאציע דערגרייכט דעם מאק-סימום.

פון ביכער-מארק

„יונה בן אמתי״, מחזה בשלש עלילות. מאת מאיר פאנער.

זיין שאפונגס יניקה ציהט נישט מאיר פאנער פון דער „ארומיגער״ סביבה. דאס רעאלע, ממשות׳-דיגע לעבען פון זיין צייט קומט נישט צום אויס-דרוק אין זיינע ווערק. דער „היינט״, דער „הה״ עקזיסטירט פאר איהם נישט, מינדעסטענס נישט פאר זיין גייסטיגען שאפען. דאס איצטיגע, פע׳ר-בע׳גערענדע, מיט זיין תוהו-ובוהו׳דיגקייט, האט ער פיינד, דאס דאזיגע לעבען וויל ער נישט שילדערען, און ער קאן אויך זיין מאלער נישט זיין. פאנערס מוח איז פון „פארנאס״ מיט אנ׳אנדערען כוח בע-שאנקען. זיין כוח איז אין דער היסטאריע. אט דא, אין דאיגהרע וועלטען, שוועבט דער פאעט, לעבט זיך גייסטיג אויס, און נאר זי איז דער איינציגער קוואל, וועלכער דינט איהם מיט סיוזשעטען פאר זיינע דראמעס. זיין נשמה לעבט אין גאנצען אין יענע, היסטאר׳ישע עפאכעס, פון וועלכע ער גיט אונז מייסטער-האפטע בילדער פון זייער ארט לעבען און דענקען. גלייכצייטיג ציהען דורך זיך אין זיינע ביכער, דרך אגב׳דיג, יודען, וועלכע זענען אק-טועל אויך ביים היינטיגען טאג, וואס איז א גרוי-סער פלוס פאר אזעלכע ארט ווערק.

פון דעם זשאנר איז אויך דאס לעצטע בוך „יונה בן אמתי״, וואס מאיר פאנער, דער מחבר פון „יהודה הגלילי״, האט לעצטענס אנגעשריבען. זיין אינהאלט איז א היסטאר׳ישער, א תנ״ך׳ישער. די פאבולע איז גענומען פונ׳ם מפר „יונה״.

די זעהר ריהרענדיג מאמענטען, וואס ווערען געשילדערט אין בוך, קרייצען זיך אין איין מוח און בלייבען שטענדיג אין זכרון. אויך „יונה בן אמתי״, ווי אלע פריהערדיגע ווערק פון מאנערן, איז גע-שריבען אין א פרעכטיגער ביבלישער שפראך, וואס האר׳מאניירט און פאסט זיך צום גייסט פון דעם אינהאלט פון בוך.

מ.

שיכורע גאסען-פרוי דערטרינקט א יודיש קינד אין ווילנע

ווילנע.

די ווילנער קרימינאל-פאליציי האט איצט פע-סטגעשטעלט אן׳אויספארשונג וועגען א רעטזעלהאפטען קינדער-מארד.

געטען אוועגד איז אין אויספארשונגס-אמט געקומען אנ׳אומבעקאנטע פרוי פון א יאהר עט-ליכע און דרייסיג און האט דערקלערט:

„איך הייס מאריא ליוולינסקא, אמאל בין איך געווען א שניידערין און לעצטענס בין איך גע-וואכען א פראפעסיאנעלע גאסען-פרוי. איך בין געקומען אין פאליציי מיט א וויכטיגער מעלדונג.

מען האט די געוועזענע שניידערין געגומען גלייך אויף א קריץ-פע׳הע׳ און אט וואס זי האט דערצעהלט:

עהערגעסטען בייטאג האט זי אויף אנטאקאר לער גאס בעגעגענט צוויי זעלנער, וועלכע האבען איהר איינגעלאדען צו פע׳רווייל׳ען זיך מיט זיי.

די זעלנער האבען איהר אוועקגעשלעפט אזש קיין וואלאקומפיע, וואו זיי האבען איהר אנגע-שיכ׳רט און דערנאך איבערגעלאזט איינער אליין ביים ברעג פון טייך און זענען אוועק.

זי איז געגאנגען לענג אויס דער ווילע און האט געוווגען פערשידענע לידער. זי איז געווען אזוי שיכור, אז זי האט זיך קוים געהאלטען אויף די פיס.

אין א געוויסען מאמענט האט זי זיך אוועקגע-זעצט. אויפ׳ן שטראמיגען ברעג פון טייך. זיצענ-דיג אזוי, האט זי פלוצלונג בעמע׳רקט ווי צו איהר דערגעהנטער׳ט זיך אנ׳אומבעקאנטע יודישע פרוי, וועלכע האלט עפעס אין האנד, ווען די פרוי איז צוגעגאנגען צו איהר נעהנטער׳ האט זי בעמע׳רקט, אז זי האלט אין האנד א קליין קינד איינגעוויקעלט אין א ברוינער קאלדונע.

די אומבעקאנטע פרוי האט צוגעהענדיג צו איהר, געבעטען זי זאל א ווילע צוהאלטען דאס קינד, איידער זי וועט ערלעדיגען א פיזאלאגישע בע׳ד׳ערפעניש, די גאסען-פרוי האט געגומען דאס קינד. די אומבעקאנטע פרוי איז אוועק הינטע׳ די קוסטעס און האט זיך שוין מעהר צו איהר נישט צוריקגעקעהרט. ענדליך איז איהר דערעסען גע-וואכען צו וואכטען זי האט זיך, אויפגעהויבען פון ארט, אויפ׳ן באסען גראז האט זי זיך אפגע׳ר אויסגעגליטשט, דאס קינד איז ארויסגעפאלען פון איהרע הענד און איז איינגעפאלען אין טייך, וואו ס׳איז דערטרונקען געווארען, זי איז געשטאנען ביים ברעג טייך און נישט געוואוסט, וואס צו טון.

איהרע דערקלערונגען זענען פערפראטאקאל-ירט געווא״ען און זי אליין איז גלייך אר׳עסטירט געווארען.

די אדורכגעפיהרטע פאליציאישע אויספאר-שונג האט פעסטגעשטעלט, אז די גאסען-פרוי ליוליב סקא איז שוין צוויי מאל געווע׳ בעשטראפט פאר גנבות. איינמאל אויף א יאהר און דעם צווייטען מאל אויף א יאהר מיט 6 חדשים. פון טרמע איז זי ארויס ערשט מיט 3 חדשים צוריק.

ס׳איז ענטשטאנען א חשד, אז זי האט די גאנצע געשיכטע אויסגעטראכט, ווילע׳דיג צוריק ארייננפאלען אין תפיסה, ווייל זי איז א היימלאזע.

די ווייטערדיגע אויספארשונג דויערט.

צום 14 יאָהרטאָג פון וואָפענשטילשטאַנד

פון מ. יאַרבלום

פערצעהן יאָהר זײַנען פערבײַגעלאָפן זײַט עס האָט זיך פערענדיגט די גרויסע וועלט־שחיטה, וואָס האָט געבראַכט דער מענשהייט בײַך פינף מיליאָן קרבנות, וואָס זײַנען געפאַלען אין אַלע אַרמייען און אפשר נישט ווייניגער קרבנות פון דער ציוויל־בעפעלקערונג און פאַר פינף־צעהן חודשים מיליאָרדען סערניכטעטע און צו־שכערטע סערמעגענס.

און אנשטאָט דעם?

דעם 11־טן נאָוועמבער 1932 שטעהט אײַ־ראפּא בײַ דער זעלבער צופראַכטע קאָרטע, ווי מיט פירצעהן יאָהר צוריק — אין דעם טאָג, ווען עס איז אָפּגעשטעלט געוואָרען די פיר־יעהריגע שחיטה צום גליק און שמחה פון דער גאַנצער וועלט און מען האָט זיך געוועבט אילוזיעס און חלומות צומאָרגענס נאָך דער „לעצטער מלחמה, אונטער דער השפעה פון כרעוידעניט ווילסאָן, וואָס איז אַרויס מיט זײַנע בעריהמטע פּיצען שלום־פונקטען, האָט מען געמיינט, אַז מען וועט ענד־ליך שאַפען אַ נײַע וועלט, אַ וועלט פון רוה און סאָלידאַריטעט.

נאָר דער ווערסאַילער טראַקטאַט, וואָס איז רע דאָגירט געוואָרען אפשר פון גרויסע נאַציאָנאַלע פערזענלעכקייטען נאָך פון גאָר קלייגע, קורצזיכטי־גע אײַראָפּײַע האָט געגעבען דעם ערשטע קלאַפּ, די דאָזיגע אילוזיעס. צווישען די אַלע „בעריהמ־טע" פערזענלעכקייטען, וואָס זע'ען אין דער געשיכטע" — ווי מען דריקט זיך אויס — האָט זיך נישט געפונען קיין אײַנציגער, וואָס זאָל האָבען געזעהן ווייטער פון זיין נאָז, כאָטש אין שריט ווייטער; זיי האָט אינטע עסירט בלויז דער היינטיגער מאָמענט; טראַכטען וועגען מאָרגען זע־נען זיי לחלוטין נישט געווען פעהיג.

די געשיכטע וועט אָפּשאַצען די דאָזיגע פיה־רער פון דער צייט — און וועט קיינעם פון זיי נישט געבען קיין שום אויסצייכנונג.

מען האָט געשניטען פעלקער און לענדער, נישט רעכענענדיג זיך נישט מיט ווער, נישט מיט רעאַליטעט, נישט מיט לעבעדיגע אינטערעסן — נאָר בלויז מיט מאַכינאַציעס און קאָמבינאַציעס, אַמביציעס — און מע האָט געוואָרפן אין די לופטען ציפערען, וואָס האָבען געקענט בלויז נאָר־מע־ען מיט זיכערהייט ענטפערען:

קיינער נישט.

איין אײַנציגער פונקט האָט געקענט געבען האָפנונג — דאָס איז דער 14־טער אַרטיקעל פון ווילסאָנס פּראָגראַם פון 8. פעברואַר 1918 — דער פאָרשלאָג צו שאַפען אַ פעלקער־בונד, וואָס זאָל האָבען דעם צוועק אויפהאַלטען שלום און פערזי־כערען אַלעמען — סיי גרויסע, סיי קלייגע מלוכות — זייער אויפהענגיגקייט, נאָר די האָוגע אינ־סטיטוציע איז געשאַפען געוואָרען באַלד אין אָנ־הויב אויף אַ פאַלשען יסוד — בלויז די זיגרייכע לענדער האָבען אויסגעאַרבייט דעם פאַקט; די נייט־ראַלע זע'ען איינגעלאַדען געוואָרען צו קומען צו מען קען מיט זיכערהייט ענטפערען:

שיכור'ן די גרויסע פאָליטיקע — לענעדאַרע צי־פע'ע.

וואַרפט אַ בליק אויף די אַלע פערזענליכקיי־טען, נאַציאָנאַלע העלדען, וואָס זע'ען געזעסען אַרום דעם היסטאָרישען טיש פון ווערסיל און וואָס האָבען געחתמעט דעם טראַקטאַט — ווער פון זיי האָט געהאַט כאָטש אַביסעל נביאישען פאַראויסזעהען פון דער צוקונפט? ווער פון זיי האָט דעמאָלט פערדינט דעם נאָמען: אײַראָפּעער?

דער קעניג פון די אויטאַ־גנבים, רינדפלייש (X)

איז אַרעסטירט געוואָרען אין בערלין

א בעזור איז פאַרד'ס אויטאָמאָביל־פאַבריק

מיינע וועג־בלעטלעך

פון ל. מלאך

דעטראָיט זשומעט און ווימעלט מיט אַרבייט און בעוועגונג. די שטאָט קאָכט און רעשט בײַ טאָג און בײַנאַכט. דאָס קאָכען און רעש'ן איז נישט סתם אַזוי, ווײַל דעטראָיט איז אַ גרויסע שטאָט,— וואָס וועט באַלד אונטערציהען דעם סך־הכל פון איהרע אײַנוואוינער מיט דער ציפער (פון צוויי מיליאָן.

אינ'ם דעטראָיטער אויפשטייג איז דאָ דער ריטם פון אַרבייט, פון מיה. אינ'ם רויש פון די בעלעבסטע שטאָט־שיילען, אין דעם אַזוי־גערופענעם „דאָון־טאַון", הערט מען דעם קלאַנג פון האַמער. דעם פייף פון די סירענעס, און איבער די ווײַט, וואָלקנקראַצע'ס מיט די אָנגעצונדענע טורעמס שטאַ־רען אַרבער די קומענס פון די פאַבריקען, הײַ־בען זיך אין דער ראָזע אָנגעצונדענע נאַכט, אָ, פולען, ליכטיגען וואָלקען, אין רויך, וואָס גיסט זיך איבער די דעכער. אָנגעטרונקען מיט פאַרבי־גען עלעקטרישען שיין זע'ענען די סילועטען פון די פאַבריקס־קומענס, ווי פינגער, וואָס ווײַזען: זעהט, ווער עס האָט אָט דעם גרויסען שטח בעזעצט און בעבויט?

און וואָס וואָלט דעטראָיט געווען, ווען נישט זײַנע אויטאָמאָביל־פאַבריקען? און וואָס איז עס דען איצט, אין צײַט פון קריזיס? די שטאָט גרײַט־אײַן און פערצעהרט זיך. יעדען טאָג פיהרען די הונדערטען טויזענדער מענשען, וואָס האָבען דאָ אַזוי לאַנג זײַער היים געהאַט, ווי לאַנג זײַע'ע מוסקו־לען זענען עפּעס וועט געווען, איצט איז די צײַט פון קריזיס. די גאַסען זע'ען געפּאַקט ממש נישטאָ וואו אַ פּראָט צו שטעלען. אָבער די געשעפטס־הייזער זענען לײדיג, סוחרטעס געזיצען אין זײַערע פּויסטען אַרײַן.

עס זענען געווען צײַטען, ווען דאָס וואָרט „דעטראָיט" האָט זיך ווי מיט אַ כישוף־גלאַק אויס־געקלונגען איבער קענע טײַלען פון דעם אַלגע־מײַנאָפּע, וואו הערט איז געווען אַ סך, און בעזונדער ווי איז נישט געווען צו וואָס. דאָרט, יוואו קינדער איז געווען אַ סך און ברויט — ווײַניג, האָט מען זיך אָנגעכאַפּט אין אָט דעם אויסגעצײַשופּטען וואָרט: „דעטראָיט", און צוזאַמען מיט דעם וואָרט איז אויסגעטראַקטען אַ געשטאַלט פון דערלײזונג און האָפ־נונג, אַ קורץ, אײנזילביג וואָרט, אַ נאָמען: „פאָ־רד" און דאָס וואָרט דער נאָמען, האָט געצונדען פאַנ־טאַזיעס פאַר הונדערטער: „ברויט!

און פאָרד האָט אַרויסגערוקט זײַנע מויערען, אַלעמאָל פערגרעסערט דעם שטח פון זײַנע פאַבר־קען; זיי געשפּרייט אויף מײַלען און מײַלען, מען איז געקומען צו זיחם און זיך געשטעלט סטאַדעס־ווײַז פאַר זײַנע טירען. און ער, פאָרד, האָט געקלי־בען, ווי מען קלויבט געוונטע אָקסען אָדער שטאַר־קע פערד, וואָס זאָלען גײן אין שפּאַן. וואָס פאָרד האָט נישט צוגעפּאַסט זײַנע פאַבריקען צו די אַנהענדיגער טויזענטער זין פון פערשידענע פאָלקער און קינדער פון אַלערליי לענדער. ע' האָט זײַנע פאַבריקען געבויט לויט אַ אײַגענע מאָדעל, און דאָס סיסטעם איז געוואָרען אַ קולט, ווי אַ גוטען שין דער באַטער.

דאָס וואָרט „דעטראָיט" איז לחלוטין אײַנריג. אַ פאַרטיגער זאַך, און ערשט שפּעטער זע'ען גע־קומען די צענטראַלע, בע'יגטע מלוכות, און נאָך מעהר — די פע'אײַניגטע שטאַטען פון אַמעריקע האָבען זיך אָפּגע'אָגט צוצוטרעטען צום פעלקער־בונד, נישט־קוקענדיג דערויף, וואָס דער פרע'דענט ווילסאָן איז געווען דער פאָטער פון געדאַנק פון דער דאָזיגער אינטערנאַציאָנאַלער אינסטיטוציע; און אויך סאָוויעט־רוסלאַנד איז נישט צוגעשטאַ־נען און דער גאַנצער גרייסט, ווי אויך אײַנצעלנע פרינציפּיעלע פונקטען פון דער קאָנסטיטוציע פון פעלקער־בונד האָבען מיטגעהאַלטען דערצו, אַז די ליגע פון פעלקער זאָל נישט קענען אַרויסווײַזען קיין שום לעבען, קיין שום ווירקליכע פעהיגקי־טען אויטצופיהרען איהר היסטאָרישע מיסיע.

מען האָט אָנגעהויבען צו פיהלען אַנ'ענטו־שונג — אין פעלקער־בונד, אַנ'אַפּאַטיע...

נאָר אין מאָמענט האָט ווידער אויפגעפלאַ־קערט אַ פיצעל האָפנונג.

דאָס איז געווען אין 1924.

אין ענגלאַנד איז געקומען צו דער מאַכט די אַרבייטער־פּאַרטיי.

אין פראַנקרײַך האָט אָפּגעהאַלטען אַ גרויסען נצחון דער לינקער בלאָק מיט העריאָ בראַיס. עס זע'ען בע'ייטיגט געוואָרען די פאָליטישע פער ע'־ליכקייטען, וואָס האָבען רעדאַגירט דעם ווערסי־לער אָפּמאַך. די בײַדע גרויסע דעמאָקראַטיעס — די ענגלישע און פראַנצויזישע — האָבען פרובירט מאַכען אַ שריט פאָראויס — און האָבען אויסגעאַר־בייט דעם בע'ריהמטען זשענעווער פּראָטאָקאָל. וואָס איז דאָך געווען אַ שריט פאַראויס, אַנ'אויס־בעטערונג פון פאַקט פון פעלקער־בונד, בע'ונדערס אויף דעם געביט פון צוואַנגס־אַרבייטראַזש אין שאַל פון קאָנפליקטען צווישען מלוכות. אין דער פראַגע פון דער גולטיגקייט פון אײַנשטימיגקייט אין ראַט פון פעלקער־בונד און אין דעם פונקט בנוגע ענטוואָפנונג. דער דאָזיגער זשע'ע־ווער פראַטאָקאָל איז אײַנשטימיג אָנגענומען גע־וואָרען אויף דער אַלגעמײַנער זיצונג פון פעלקער־בונד אין סעפּטעמבער 1924. נאָר די אַרבייטער־רעגירונג אין ענגלאַנד איז געפאַלען אין סוף פון דאָזיגען יאָהר און צוזאַמען מיט איהר — דער פראַטאָקאָל; די קאָנסע'וואַטאָר־ען, וואָס זע'ען גע־קומען צו דער מאַכט, האָבען דעם פראַטאָקאָל נישט געוואָלט בעשטעטיגען — און ע' האָט אַרויס פון סדר היום.

דאָס איז געווען בלי ספק אַ גרויסער קלאַפּ דער פרעסטיזש פון דער אינטערנאַציאָנאַלער אינסטי־טוציע.

נאָך דער מפּלה — ווידער אַ קלייגע נחמה: לאָקאַרנאָ.

דורך דער איניציאַטיוו פון דייטשלאַנד — דער מאָלט נאָך דאָס לאַנד פון דער ווימאַר־קאָנסטי־טוציע, פון איין דייט אַנ'אָפּמאַך צווישען דייטש־לאַנד, פראַנקרײַך, בעלגיען — מיט דער גאַראַנ־טיע פון ענגלאַנד און איטאַליען; פון דער אַנדער רער זייט — אַנ'ערהנליכע אָפּמאַך צווישען דייטש־לאַנד, פּוילען און טשעכאָסלאָוואַקיען; די אָפּמאַ־כען זע'ען געצייכענט געוואָרען אין אקטאָבער 1925 זימערונג פון גרע'יצען, אַרבייטראַזש אין פאָליטישע און אַנדערע קאָנפליקטען. א. א.

דער געדאַנק וועגען שאַפען אַנ'אײַראָפּעאישע אונײַע, אַ געדאַנק, מיט וועלכען עס איז אַרויסגע־טרעטען בריאַן אין סעפּטעמבער 1929 אויף דער צעהנטער פערזאַמלונג פון פעלקער־בונד איז גע־בליבען אויפן פּאַפּיר; אַלע בײַ איצטיגע ווירע־שאַפטליכע קאָנפע'ע'צען האָבען זיך אויסגעלאָזט אָהן שום ממשות'דיגע רעזולטאַטען.

דאָס איז כמעט דער סך־הכל פון דער פּאָלי־טיק פון די פירצעהן יאָהר — 11. נאָוועמבער 1917 — פון היסטאָרישע טאָ: פון וואָפענשטיל־שטאַנד ביז צום 11. נאָוועמבער 1932!

* * *

צי דאַרף מען אַריינפאַלען אין אַ יאוש?

זיכער נישט.

די פירצעהן יאָהר פון נאָך דעם אײַראָפּעאי־שען קריג האָבען בעזיגט, אַז עס פערשטאַר־קט זיך דער דרוק פון די גרויסע אַרבייטער־דע מאַסען פון שטאָט און דאָרף, פון גרויסען המון, וואָס ווײַל באמת נישט די מלחמה — ווײַל ער האָט נע־נישט מע'געטען די אַלע טובות פון דער לעצטער „לעצטער". אונטער דער דאָזיגער דרוק פון דער אַרבייטער־קלאַס פון דער וועלט און פון דער דעמאָקראַטיע געפינען זיך אַ סך רעזולטאַטען און אַן אַלס פון יוצא די פערשטאַר־קונג פון בעוואָפנונג אין גאַנץ אײַראָפּאַ.

אַ סברה, אַז די בע'ריהמטע „פראַטאָקאָלען פון די „זקני ציון" געפינען זיך אויך דאָרטען. ווען איך האָב געפרעגט דאָס ביבליאָטעק־מײדעל, האָט זי מיר פערזיכערט, אַז זי האָט עס, און ווען איך האָב זיך געהייסען דער־לאַנגען, איז זי געשטעלט געוואָרען אין אַ פערלעגענהייט, זי האָט זיך מישב געווען מיט איהר עלטסטען, און דער סוף איז געווען, אַז זי האָט זיך ענטשולדיגט: די „פראַטאָקאָלען" געפינען זיך נישט מעהר בײַ זיי...

דער צייכען פון פאָרדענס „דרשה"...

פאָרדענס אַ קלענער פאַנדיק געזינט זיך אין מיטען צענטער פון דעטראָיט, אין הײַלאַנד־פּאַרק „הײַלאַנד־פּאַרק" איז אַ בעזונדער ששאַט אין מיטען דעטראָיט, ס'איז די זעלביגע גאַס, דער זעל־ביגער לויף־נומער, נאָר... מיט אַנ'אַנדער שטאַט־פערזאָלטונג. אַנדער'ע געזעצען און אַנדער'ע פאָל־גײַ. אַז מען גרייט אַרויס פון הײַלאַנד־פּאַרק, אויף ווע'ער זייט ציהט זיך נאָך אַלץ דער וואַלד־עוועניו, און ס'איז ווײַטער דעטראָיט.

די שטאָט האָט זיך אויסגעשפּרייט, זיך פע־פלאָכטען מיט אַנדער'ע שטעדטער און געזעזע'ן; זיך צע'ופּע'וואַקסען, געוואָרען איינס, אַ כרך, אַ מע'טראָפּאָליס, נאָר הײַלאַנד־פּאַרק האָט זיך נישט געקאָנט אין זיך איינשליסען. פאָרוואָס? ווײַל פאָרד ווײַל נישט. דער פאָרדיזם דערלאָזט נישט. ווען פאָרדעס פאַבריק וואָלט געשטאַנען אויף דער מע־דיטעריע, וואָס הייסט דעטראָיט, וואָלטען די שטי־ע'ע געווען גרויסע. פיל גרעסער ווי מען דאַרף צאָלען אין אַ קליין שטעדעל — אין הײַלאַנד־פּאַרק.

פאָרד האָט וואוינען אין הײַלאַנד־פּאַרק זײַנע „מענשען", אַרבייטער און אָנגעשטעלטע. נאָהענ־ען אין קרובים. די „נאָהענטע" זע'ען די גאַנצע מאַסען אין דער מוניציפּאַליטעט. יעדער פאָרשלאָג פון דעטראָיט, פון דער פּשוטער געאָגראַפישער לאָגיק, אַז הײַלאַנד־פּאַרק זאָל זיך צוגרויסמעלצען מיט דעטראָיט טעאָרעטיש, (ווײַל פּאַלטיש איז עס דאָך איינס), וואַרפט מען אָפּ, און פאָרד ברעגט זיך אין מיליאָנען דאָלאַרען אַ יאָהר.

דעטראָיט דערציילט ווי, האָט וואַרלעמ־מון פאַרדע, אַ חוץ אַ שפּיטאַל, וואָס האָט די פאָרד־פאַמיליע אָפּגעקאָסט אַרום 11 מיליאָן דאָלאַר פאָרד בעמיהט זיך צו זיין וואָס „ווייטער" פון דער ראַיאָן און בעהנטער צו זיין געבויט־שטעדעל די־באַרן, וואו מיט אַ בעזונדער „התמדה וועט אָפּ־געהיט דאָס הייזעל, וואו ע', הענרי, איז געבוירען געוואָרען אין חודש יולי צוריק קנאַפּע זיבעציג יאָהר.

הגם, די „הײַלאַנד־פּאַרק כעקטעריי" פע'ינעמט אַ ברייטען שטח, און וואָלט אוודאי ע'גען אַנדער'ש מרע'ש געזען מיט איהר פע'ע'זם, דאָך איז דאָס אַ שפּילעכל; אַנ'עופהלע אין פע'רגלייך צו די פאָרד פאַבריקען אין ריווער־רווזש.

כמעט יעדע' פון די בעזוכע' אין דעטראָיט וואָלט פון בעשטימטע פסוק: „אויב זיין אין רוים, איז זעהן דעם פּויפּסט"... עס וואָלט זיך יעדער געשעמט צו זאָגען, אויב ע' איז געווען אין דעט־ראָיט און נישט געזע'ען פאָרד פאַבריקען.

(סוף מאָלגען)

צום 14 יאָהרטאָג פון וואָפענשטילשטאַנד

מען קען מיט זיכערהייט ענטפע'ען:

קיינער נישט.

איין אײַנציגער פונקט האָט געקענט געבען האָפנונג — דאָס איז דער 14־טער אַרטיקעל פון ווילסאָנס פּראָגראַם פון 8. פעברואַר 1918 — דער פאָרשלאָג צו שאַפען אַ פעלקער־בונד, וואָס זאָל האָבען דעם צוועק אויפהאַלטען שלום און פערזי־כערען אַלעמען — סיי גרויסע, סיי קלייגע מלוכות — זייער אויפהענגיגקייט, נאָר די האָוגע אינ־סטיטוציע איז געשאַפען געוואָרען באַלד אין אָנ־הויב אויף אַ פאַלשען יסוד — בלויז די זיגרייכע לענדער האָבען אויסגעאַרבייט דעם פאַקט; די נייט־ראַלע זע'ען איינגעלאַדען געוואָרען צו קומען צו

פון מ. יאַרבלום

שיכור'ן די גרויסע פאָליטיקע — לענעדאַרע צי־פע'ע.

וואַרפט אַ בליק אויף די אַלע פערזענליכקיי־טען, נאַציאָנאַלע העלדען, וואָס זע'ען געזעסען אַרום דעם היסטאָרישען טיש פון ווערסיל און וואָס האָבען געחתמעט דעם טראַקטאַט — ווער פון זיי האָט געהאַט כאָטש אַביסעל נביאישען פאַראויסזעהען פון דער צוקונפט? ווער פון זיי האָט דעמאָלט פערדינט דעם נאָמען: אײַראָפּעער?

דער קעניג פון די אויטאָ־גנבים, רינדפלייש (X)

איז אַרעסטירט געוואָרען אין בערלין

נייעד פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייעד פאלקסבלאט

מאנטאג
טו
14
מרחשון תרצ"ג

נאוועמבער
זון-אויפגאנג 6.49
זון-אונטערגאנג 3.50

צוגאב-אפצאלען צו פאטענטען 1933

רעגולירט דורך א פעראָרדנונג פון פינאנץ-מיניסטעריום

(2) לויט ווי מ'איינפאָרמירט אונז פון דער לאָדזער פינאַנץ־קאַמער" האָט דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום, — מחמת דעם, וואָס עס דערגעהנטערט זיך דער מערמלן פון אויסקומען אַ עטלעכע אין רעגיסטראַציע־קאַרטען אויפן שטייער־יאָהר 1933 — דורך אַ צירקולאַר בעאויפטראגט די פינאַנץ־אַרויסצוגעבן אַ אירד וגלע, וואָס זאָלן האָבען דעם צייל צו שאַפען געוויסע - כי.אַ.ץ - קאַנען און פערזיכערן די צאָהלערס די געהעריגע בעדינגונג אין דער צייט, וואָס די פאַטענטען דאַרפען אויס געקויפט ווערען.

פון די צאָהלען פון מלוכה'שען אינדוסטריע־שטייער ווערען אויפגעמאַכט ווערען צוגאַבען־אָפּצאָהלען צו די פרייען פון די פאַטענטען און רעגיסטראַציע־קאַרטען, לויט פאָלגענדע כללים:

1) צוגאַבען לטובת די קאָמונאַל־פערבאַנדען אין דער הויך פון 30 פּראָצענט, און

2) צוגאַבען לטובת אַנדערע אינסטיטוציעס וועלען אויך געזומען ווערען אין דער מאַקסימאַלער הויכקייט.

צוגאַבען לטובת די האַנדעלס - אינדוסטריע־קאַמערן און האַנדוועלקס־קאַמערן וועלען אויפגעמאַכט ווערען אינ'ם גאַנצען לאַנד.

עס וועט אויך געזומען ווערען ביים אויסקויפען פאַטענטען און רעגיסטראַציע־קאַרטען אויפן יאָהר 1933 אַ צעהן־פּראָצענטיגער צושלאַג צו די פינאַנץ־אָפּצאָהלען.

אויף די פאַטענטען פון יאָהר 1933 וועט דער דאָזיגער צושלאַג באַשטירט ווערען.

לסוף האָט דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום געווענדט די אויפמערקזאַמקייט אויף די נייע מוסטערען פון דעקלאַראַציע: צו אויסקויפען פאַטענטען, וואָס זענען פונאַנדערגעשיקט געוואָרען צו די פינאַנץ־קאַמערן.

די דאָזיגע מוסטערען בעהמען אַרום דריי מינים דעקלאַראַציעס:

1) פאַר האַנדעלס־אונטערנעהמונגען און אינדוסטריע־אַנשטאַלטען, פאַרן מאַרק־האַנדעל (ראָזען קאָליר),

2) פאַר פאַבריקען און האַנדווערק־וואַרשטאַטען (בלויער קאָליר), און —ב

3) פאַר סקלאַדען און אַנשטאַלטען פון הורסי פערקויף (ווייסער קאָליר).

שטרייק אוז הונגער

צוויי פער'חלשטע ארבייטער האט אָפּגעפירט די פאָגאָטאָוויע

(2) די ארבייטער פון דער זאקען-פירמע „סעטאם" (מאַטעיקי 9) אין דער צאָהל פון איבער 100 מאן האָבען מיט עטליכע וואָכען צוריק פער שטרייקט, מחמת דעם, וואָס די פירמע האָט זיי נישט דערצאָהלט אנ'ערך 9000 זלאָטעס לויגען.

דעם פאַריגען דאָנערשטאָג האָבען זיך די ארבייטער אַוועקגעשטעלט ביי די ווערשטאַטען אין דער פאַבריק, און גייען פון זיי נישט אַוועק

דאָס בעשפּייזען זיי קומט אָן זעהר שווער, ווייל די משפחות זייערע האָבען אַליין אויך נישט וואָס צו עסען — מען האָט דאָך זיי, אַגב, די לויגען אויך נישט געצאָהלט — און די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען זענען אויך נישט ביכולת זיי צו בעשפּייזען.

אַזויערום שטייען די ארבייטער ביי די פאַבריקס-ווערשטאַטען ממש הונגעריגע, און 2 פון זיי, וואָס האָבען גע'חלשט, האָט געמוזט אוועקפיהרען פאָגאָטאָוויע.

די אינטערוואַנק פונ'ם ארבייטס-אינספּעקטאָר האָט געהאַט דעם רעזולטאַט, וואָס דער אינהאַבער פון דער פאַבריק, א געוויסער רייזמאַן, האָט מסכים געווען צו אויסצאָהלען די ארבייטער אויפ'ן חוב— דעם פערגאַנגענעם שבת טויזענד זלאָטעס, אָבער די ארבייטער פאָדערן, ס'זאָל זיי ווינציגסטענס אויסגעצאָהלט ווערען א פערטעל פונ'ם חוב.

היינט זאָל דאָך דער ענין ערלעדיגט ווערען.

* * *

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז די פירמע „סעטאם" געהערט איצט נישט צו דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור". די דאָזיגע פאַבריק איז פערפאַכטעט געוואָרען צו א געוויסען רייזמאַן.

53 פראצ. אקציעס פון דער אקצ. געז. שייבלער און גראמאן

געהען איבער צו די קרעדיטאָרעז

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער שווערע פינאַנציעלער לאַגע פון דער אַק. געז. שייבלער און גראָמאַן, ווערען שוין פון אַ לענגערע צייט געפירט אונטער האַנדלונגען מיט די קרעדיטאָרען.

די טעג אין געקומען צו אַ פערשטענדיגונג אויף פאָלגענדע בעדינגונגען:

53 פּראָצענט אַקציעס פון דער פירמע געהען איבער צו די קרעדיטאָרען. 47 פּראָצענט פערבלייבען בען ווייטער ביי די ביזאיצטיגע אַקציאָנערען וועלען וואַרשיינליך בלייבען ביי דער אָנפיהרערשאַפט קאַראָל ווילהעלם שייבלער. ס'איז אויך מעגליך, אַז הי' הערבסט. דאַגעגען וועלען אין דער אָנפיהרונג פון דער אַקצ. געז. נישט אַריין קיין פערטרעטער פון דער פאַמיליע גראָמאַן.

דער אויבערגע־טייל פון די חובות זאָל פונאַנד דערגעלעגט ווערען אויף צעהן יאָהר.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אָפּמאַך זאָל אויך קומען אַנ'אַנדערונג אין דער לייטונג פון דער פירמע. ווי מ'שמועסט זאָל די לייטונג פון דער פירמע איבערנעהמען דער איצטיגער פרעזעס פון דער אַקצ. געז. י. ק. פאָזנאַנסקי" — אינזש. האָפמאַן, אַזוי אַרום וועלען די גרעסטע צוויי טעקסטילפירמעס אין פוילען זיך געפונען אונטער אַ געמייזאַמער לייטונג.

וואָס שייך דאָס אָפּשטעלען די אַרבייט אין די פאַבריקען, איז דער ענין נאָך נישט ערלעדיגט. ס'איז מעגליך, אַז די פאַבריק וועט געשלאָסען ווערען אויף צוויי וואָכען, דערנאָך וועט זי איינציגווייז געלאָזט ווערען אין גאַנג. היינט זאָל די פראַגע ענטגילטיג בעשלאָסען ווערען.

א זעלבסטמארד

(2) צוליב מחלוקת'ן אין שטוב, האָט נעכטען די 39-יאָהריגע לעאָקאַדיע לענפקע (באַלוטער מארק 6) אויסגעטרונקען אַ גרעסערע דאָזע יאָדינע אין אַ שווערען צושטאַנד האָט זי פאָגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

געדענקט! אַז דעם 17-טען נאָוועמבער הויבט זיך שוין אָן די גרויסע ציהונג פון דער 1-טער קלאַס.

געדענקט! אַז אַ גרויס גליק וואַרט אויף אייך דורך מיין קאָלעקטור.

געדענקט! אַז ביי מיין גרויסע צאָהל פערקויפטע לאָסען איז ביי מיר געפאַלען ביי די לעצטע ציהונגען צו 30.000 זל., 20.000 זל., 15.000 זל. און אַ סך צו 10.000 זל.

געדענקט! קויפען זאָלט איהר אַ לאָס נור אין דער גליקליכער קאָלעקטור פון

F. BRAJTSZTAJN

14 Piotrkowska 14

געדענקט! מיין אַדרעס, אויב איהר ווילט פטור ווערען פון זאָרגען.

געדענקט! אַז דער הויפּט-געווינס איז זיכער 1.000.000 זל.

געדענקט! אַז פאַר אַ קליינע סומע קענט איהר רייך ווערען.

געדענקט! אַז די צייט איז קורץ, אייל דעריבער מיט מזל אין מיין קאָלעקטור.

פערזאמלונג פון טעקסטילאוועטעס

די עקספּלואַטאַציע שטייגט איבער אַלע גרעניצען

(2) נעכטען איז אונטערן פאָרזיץ פון דעם וואַשקעוויטש פאָרגעקומען אַנ'אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון פאַבריקס דעלעגאַטען און ארבייטער, וואָס זענען אָרגאַניזירט אין „פּראַצע".

פון די רעדעס און בעריכטען איז געווען צו זעהען, אַז די אויסנוצונג פון דעם ארבייטער איז עד עין לשער, און אַז א לאָדזער ארבייטער פערדינט איצט דורכשניטלעך פון 8 ביז 20 זלאָטעס א וואָך.

א ספּעציעלע אָנשיקעניש — האָבען זיך די ארבייטער געקלאָגט — איז די קאָנקורענץ פון דער אַזויגערופענער „לוין-ארבייט", וואָס פערקאָנקורירט אינגאַנצען דעם פאַבריקס-ארבייטער.

אין דאָ גייט איצט נאָך, „צו דעם אַלעם גוטען", א סורה נייע לוין-רעדוקציעס...

די פערזאַמעלטע האָבען אָננענומען א רייה בעשלוסען, וועגען געגענשטעלען זיך דער איצטיגער ביטערער זאַכלאַגע.

די דאָזיגע בעשלוסען וועלען פאָרגעשטעלט ווערען פאַר'ן ארבייטס-אינספּעקטאָר, אין דער וואָיעוואָדזטוועס און די געהעריגע פאַקטאָרען אין וואַרשא.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספּעציאַליסט פאַר
אויגען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען
11 ליסטאָפּאַד 9 (קאָנסטאַנטינער)
טעל. 127-81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—2.
אין כעלמי פון 8—9 פריה.

רעגיסטראַציע פון יאהרגאנג 1912

(2) היינט מאָנטאָג, דאַרפען זיך שטעלען אין מיליטער - ביוראָ (זאַוואַדזקא 11) צו רעניסטראַציע יונגעלייט פונ'ם יאָהרגאַנג 1912 און עלטערע, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 5 קאָמיסאַריאַט מיט די פאַמיליען-נעמען, וואָס הויבען זיך אָן מיט די אותיות:

S Sz.

און פון 14 קאָמיסאַריאַט:

A B C D E F

דינסטאָג פון 5. קאָמיסאַריאַט:

T, U, W

און פון 14 קאָמיסאַריאַט

G, H, Ch, I, J, K.

צוזאמענפאהר פון פאבריק-מייסטערס איז לאדז

(2) נעכטען איז אין פעראיינס - לאָקאַל פון די פאַבריק - מייסטער אין לאָדז (זשעראָמסקיעגאָ 74/76) פאָרגעקומען אנ'אַלפוילישער דעלעגאַטען-צוזאַמענפאָהר.

די בעראַטונגען האָבען געטראָגען א פערטרויליכען כאַראַקטער.

קודם - כל - זענען בעהאַנדעלט געוואָרען פיגאַנץ - פראַגען, און דערנאָך אָרגאַניזאַציאָנעלע און פּראָפעסיאָנעלע ענינים.

די בעשלוסען פונ'ם נעכטיגען צוזאַמענפאָהר וועלען אין א ספּעציעלען מעמאָריאַל אויף דער נאָענטסטער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פאָרגעשטעלט ווערען פאַר די מיטגלידער פון דעם פעראיין.

זעקסטער טאג פון פראצעס פון די לינקע פ.פ.ס.

(2) היינט זאָלען אויסגעהערט ווערען די הויפּט-עדות פון דער בעשולדיגונג: סטעפאַן נאָוואַטשיק (לאָדז, זשעלאַנא 13) און טשעסלאַוו באַיער (לאָקאַטאָרסקא 11).

די ביידע זענען געווען מיטגלידער פון דעם לאָדזער קרייז-קאָמיטעט פון די לינקע פ.פ.ס.

לויט ווי עס איז צו דריינען פונ'ם בעשולדיגונגס-אַקט—זענען די דערקלעהרונגען פון די דאָזיגע צוויי עדות געווען לגבי די בעשולדיגטע — נעגאַטיוו.

א קורצער שטרייק

(2) דעם פאַריגען שבת איז אויסגעבראָכען א שטרייק אין דער פירמע „דאַוויד גוראַלסקי" (פּיעטריקאָווער 214), וואו עס זענען בעשעפטיגט 200 ארבייטער.

די סיבה פונ'ם שטרייק איז געווען, וואָס מען האָט די ארבייטער געוואָלט רייהען א פינפטעל. ד. ה. 20 פּראָצענט פון די לוינען.

ביני לביני האָט זיך אָבער דער פאַבריקס-אינספּעקטאָר פערשטענדיגט מיט דעם אינהאַבער פון דער פאַבריק און דער שטרייק איז איבערגעריסען געוואָרען.

אפטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: מ. קאַצפערקעוויטש (זגערזשער 54), י. שיטקעוויטש (קאָפּערניקאַ 26), י. חנדעלעוויטש (פּעטריקאָווער 25), סאָקאָלעוויטש (משי'אַזד 19), מ. ליפּיץ (פּעטריקאָווער 193), ריכטער און לאַבאָדאַ (11 ליסטאָפּאַד 86).

יודיש טעאַטער „פילהארמאניע" אָנפיהרונג: א. בעזמאַן און א. שטאַקפּעדער.

דן בעלובטע סובראַטען
רעגינא צוקער

בעריהמטער אַרטיסט און זינגער
הערמאַן פעניגשטיין

היינט! צוזאַמען מיט'ן גאַנצען אויסגעצייכענטען אַנסאַמבל היינט, מאָנטאָג, ד. 14 נאָוועמבער 9 אָוונט — 3-טע גרויסע **פאָפּולערע פאַרשטעלונג** **היינט!**

צו ביליגע פרייזען פון 50 גו. ביז 1.70 זל. ערשטע רייהע

די שטאַרק אויסגענומענע אָפּערעטע אין 2 אַקטען מיט 25 נומערן געזאַנג און טענץ

מ א ש ק א

דאס מיידל פון דער וואלגא

הויפּט-ראָלען: מאשקא—רעגינא צוקער, דייוו—הערמאַן פעניגשטיין.
רעזשיסער: ק. צימבאַליסט, דיריגענט: ל. זעלמאַן, טעכנ. לייטונג: ק. גוטמאַן,
סופלאָר: מ. איזענבערג. — בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

היינט און פאלג. טעג!

גרויסע ליבעס-עפּאָפּיי און סעקס-אַפּעל פון מאָדערנע פרויען אין מייסטערווערק

CLARENCE BROWN

פרויען אהן צוקונפט

זיטען-דראַמע, וואָס בעריהרט די דראַסטישע פּראָבלעמען פון דער געגענוועריגער מאָראַל. — אין די הויפּט-ראָלען:

די 2 געטליכע עקראַן-שמערנס

Joan Grawford, Clark Gable

אָנהויב אין געוועהנל. טעג 4.30 נאָכמ., שבת און זונטאָג 12.30 בייטאָג.
הנהה-בילעטן גילטיג אָהן בעגרענצונגען.
דער זאַל איז בעהייצט.

8 זל. א וואך איז נאך צופיל...

(2) היינט וועט אין ארבייטס-אינטפעקטאריאט פארקומען א קאנפערענץ אין שייכות מיט'ן שטרייק וואס איז אויסגעבראכען אין דער לון-וועבעריי אויף פיעטריקאווער 214.

די ארבייטער פערדינען דארט א וואך. ארבייטענדיג די פולע 46 שעה—פון 8 ביז 13 זל.— אין דאס וויל מען איצט פון די „גרויסע סומען" רייסען ביי די אקארד-ארבייטער 2 גראשען פון יעדען אויסגעארבייטען מעטער.

דער ארבייטס-אינספעקטאר האט שוין וועגען דעם אינטערווענירט און די פירמע איז מסכים עס זאל בלייבען ביי די אלטע לוינען, נאר בתנאי, אז יעדער ארבייטער זאל בעדינען א דאפעלטע צאל שפינדלען.

צושטאכען דעם פאטער און דעם זוהן מיט מעסערס

(2) עהערנעכטען, בעת דער 48-יאהריגער אנאסטאזי פעלזאווסקי מיט זיין 22-יאהריגער זוהן סטעפאן, זענען ארויס פון דער וואוינונג פון זיין שווארטער אויף וועסאלא 7, זענען זיי בעפאלען געווארען דורך עטליכע אומבעקאנטע פערזאנען, וואס האבען זיי שטארק צושלאגען מיט מעסערס. פאגאטאוויע האט זיי ערטיילט ערשטע הילף

עקספארט-מעגליכקייט פון טעק-סטיל און קאנפעקציע נאך שפאניען און פארטוגאל

אין ווארשא ווילט שוין איינינע טעג דער פוילישער מיניסטער פאר שפאניען און פארטוגאל ה' יאן פערלאווסקי.

ה' א.י. ברזשעזשינסקי האט קאנפערירט מיט איהם א לענגערע צייט וועגען פערשידענע עקספארט פראגען נאך די דאזיגע לענדער ווי צאל-הזחות, קאנטינגענטען א. ז. וו. אויפ'ן גרונד פון רעקאמפעסאטעס פאר די דארטיגע פרוכטען און ווייגען. די אונטערהאנדלונגען האבען גיטע אויסזיכטען צו גינסטיגע רעזולטאטען, אזוי, אז עס איז צו ערווארטען אז! די דערמאנטע לענדער א לעבהאפטען עקספארט פון טעקסטיל און קאנפעקציאן

עס איז אויך בעריהרט געווארען די פראגע וועגען גרינדען אין לאדז א פוילישע-שפאנישע-פארטוגעזישע האנדעלס-קאמער.

ה' פערלאווסקי פאהרט שוין די טעג אפ קיין שפאניען און פארטוגאל אום איבערצוגעבען די דארטיגע רעגירונגען די אלע נויטיגע פאסטל אטען

אומגעקומען 2 קויהלען-כאפער

אייבעם האט מען דערשאסען, און דעם צווייטען האט דער צוג צושניטען

(א) עהערנעכטען איז, אויף דער ליניע ראדאמסק — פעטריקאוו, א גרופע פון עטליכע צעהנדליג פויערים בעפאלען א צוג, וואס האט געפיהרט קויהלען פון אויבערשלעזיען קיין לאדז. די פויערים האבען זיך ארויפגעכאפט אויף די וואגאנען און אנגעהויבען אראפצושיטען די קויהלען. די פאליציי-קאנוואיענטען, וואס זענען געפאהרען מיט'ן צוג, האבען דאן אויסגעשאסען אין דער לופט. אלע פויערים, חוץ צוויי זענען דאן צוריק אראפגעשפרונגען פון די וואגאנען און זענען ענטלאפען. בלויז צוויי האבען זיך נישט איבערגעשראקען און ווייטער געטון זייער ארבייט. די פאליציענטען האבען דאן אויסגעשאסען אויף ריכטיג. איינער פון זיי איז דערשאסען געווארען פון א קויל, און דער צווייטער איז ארונטערגעפאלען אונטער די רעדער פון צוג און צושניטען געווארען. זייערע נעמען זענען דערווייל נישט פעסטגעשטעלט.

א שיכור אויף שפאציר

(2) עהערנעכטען האט דער 28-יאהריגער לעאן טשאפלינסקי (פון ווראצלאוויסקא 13) שיכור-ערהייר שפאצירט אויף זאכאדניא גאס.

זענען איהם נעבען אלעע קאשטשושקי בע פאלען עטליכע אנדערע שיכורים און איהם אזוי צוריכט געמאכט זיין קאפ און לייב און לעבען, אז פאגאטאוויע האט געדארפט ווערן זיין דראזשקע אויף דעם וועג אהיים.

אט אזוי איז עס, אז רזזועלם ווערט פרעזידענט!

אבערקאנטאר משה קוסעוויצקי אין פילהארמאניע

דער רעליגיעז-קאנצערט פון וועלט-בערהמטען אבערקאנטאר ר' משה קוסעוויצקי וועלכער וועט פארקומען מיטוואך דעם 16-טען ד.ח. ארויסגעדרופען גרויס אינטערעס ביים לאדזער עולם. דער גרויסער חזן און זינגער וועט אויספיהרען די בעסטע אלטע און נייע זאכען פון זיין ריכטען רעפערטואר.

צוליב דעם וואס מיטוואך פאלט אויס דער 10-טער יאהרצייט נאך דעם אונפערגעסליכען חזן-קאמפאזיטאר ר' אברהם בער בירנבוים ז"ל, האט צו בעהערען זיין אנדענקען וועט אויבערקאנטאר משה קוסעוויצקי זינגען א קאפיטעל תהילים און מאכען א הזכרה דעם פערשטארבענעם.ב

יודיש טעאטער פילהארמאניע

אנפיהרונג: א. בעזמאן
אין א. שטארפעדער

פרייטאג,
דעם 18 נאוועמבער ד. י.
קומט פאר דער
גראנדיעזער
טעאטער
אורענד

לעזט, וואס עס
ווערט געשפילט

1) דער
געקויפטער
חתן
קאמעדיע אין 3 אקטען
מיט געזאנג און טענץ.

2) דאס
חזנ'ידל
2-טער אקט.

3) ליד
און טאנץ
קאנצערט-קאנקורס

אויספיהרליכע
פרטים — מארגען

בילעטען שוין צו בעקומען
אין קאסע פון פילהארמאניע.

הערמאן פעניגשטיין.

חבר יענקל ווערט פלוצלינג א בעל-תשובה

ווייל דער פערשטארבענער פאטער קומט איהם צו חלום און ווערגט איהם

סענסאציאנעלע געשיכטע מיט א „בעוואוסטזיניגן" לאדזער יוד. ארבייטער

אין די יודישע ארבייטער-קרייזען ווערט איצט דערצעהלט א טשעקאווע געשיכטע פון א בעוואוסטזיגיגען ארבייטער, א מיט ליד פון א לינקער פארטיי, וואס איז איבערגאכט געווארען א פרומער, עהרליכער יוד. צוליב וואס ס'קומען איצט פאר מחלוקת'ן צווישען איהם און זיין פרוי.

די מעשה איז אזעלכע:

אין די יודישע ארבייטער-קרייזען, איז מכמה יאהרען בעקאנט דער חבר יענקל, א בעוואוסטזיגער ארבייטער, וואס האט געגומען א טעטיגען אנטייל אין דער ארבייטער בעוועגונג. א מיט לייב און לעבען איבערגעגעבענער חבר אין זיין פאליטישער פארטיי, פלעגט אפט ארויסטרעטען אויף פארטיי-מיטינגען, וואו ער איז שארף ארויסגעטרעטען געגען יודישען קלער, ארגאניזירענדיג די ברייטע ארבייטער-מאסען צום קאמף פאר די ארבייטער-איגטערעסען א.א.וו.

אזוי ווי דער חבר יענקל, איז אויך זיין פרוי געווען א דיסציפלינירטע פארטיי חבר'טע מיט א לינקער אריענטאציע, האבען זיי געפיהרט א פריי לעבען. נישט געוואוסט פון קיין שבת און יום-טוב. קיין זכר פון טראדיציאנעל יודישקייט, און אין דעם זעלבען פרייען גייסט האבען זיי אויך דערצויגען די קינדער, וועלכע האבען נישט געהאט די מינדעסטע אנונג אין אלע רעליגיעזע זאבאבאנעס.

פלוצלינג, איז מיט עטליכע וואכען צוריק געקומען אנ'איבערברוך אין דער דאזיגער בעשיידענער ארבייטער-משפחה. אנ'איבערברוך, וואס איז פאר דער היינטיגער צייט, זעהר כארעקטעריסטיש.

מיט עטליכע וואכען צוריק, אין מיטען נאכט, איז די פרוי איבערגעוועקט געווארען. א דערשראקענע, האט זי זיך צוגעהערט, ווי איהר מאן פיהרט אין מיטען שלאף א קאמף מיט עמיצען. ווארפט זיך אין בעט און רעדט אזעלכע מאדנע, אפנעהאקטע, נישט פערשטענדליכע ווערטער:

ט..א.ט..ע, א..י..ך ש..ו..ע..ר ד..י..ר צ..ו.

בעת מעשה, האט ער מיט די הענד זיך געריסען ביים האלז, אזוי ווי ער וואלט זיך געגען עמיצען געווערט, ווי ער וואלט געפיהרט א בי-טערען קאמף.

— יענקעל! יענקעל! — האט איהם די פרוי איבערגעוועקט. אנ'אפגעגאסענער פון קאפ ביז פיס מיט א קאלטען שווייס, האט ער שווער אפגעזיפצט און אז ער איז געקומען צו זיך, האט ער דערצעהלט, אז זיין פערשטארבענער פאטער איז איהם געקומען צו חלום און איהם גענומען ווערגען, פארוואס ער איז מחלל שבת. פארוואס ער איז אראפ פון דרך הישר — איך האב נישט קיין רוה אין מיין קבר — האט דער פאטער געשריגען און גענומען איהם פאר'ן האלז.

— איך האב דעם טאטען — האט ער געזאגט דער פרוי-צוגעשוואוירען, אז פון היינט אן, וועל איך ווערען א בעל-תשובה—איך ווער צוריק א פרומער יוד!...

— נאריש קינד, האט זיך די פרוי פון איהם אויסגעלאכט—א חלום איז א נאר — דו גלויבסט נאך אין אזעלכע זאבאבאנעס?

— ניין, — האט יענקעל געענטפערט — קיין שום זאבאבאנעס — איך האב געשוואוירען, און איך וועל מיין שבועה האלטען!

די חברים אין פעראיין האבען זיך געוואונדערט, פארוואס מ'זעהט נישט דעם חבר יענקעל.

ס'איז שוועק א וואך, צוויי וואכען — מ'זעהט נישט דעם חבר יענקעל.

פלוצלינג זענען די חברים איבערראשט געווארען — חבר יענקעל מיט א באָרד.

— וואס איז דאס? — האבען זיך די חברים גע'חידושט — וואס טראגט איהר טפעס א באָרד? צי ווערט איהר אנ'ארטאדאקס — האבען זיך די חברים געוויצט.

חבר יענקעל האט געשוויגען.

מיט א וואך שפעטער — א צווייטע סענסאציע. חבר יענקעל געהט שבת מיט א טלית-זאק אין שול-אריין.

— הא? וואס איז דאס? — האבען זיך די חברים נאך מעהר זיך גע'חידוש'ט.

חבר יענקעל האט געשוויגען.

די לעצטע וואך. זענען די חברים ווידער איבערראשט געווארען — חבר יענקעל האט צובראכען ס'געפעס, ס'געשיר, און איינגעקויפט ניי-געפעס, ניי-געשיר: מילכיג און פלייש. האט אויסגעקלאפט א מזוזה אויף דער טיר, און איצט קומען פאר קריגעריען צווישען חבר יענקעל מיט זיין ווייב. ער פערלאנגט, זי זאל אנטון א שייטעל, זי זאל פיהרען א כשר'ע קיך, זי זאל אויסזאלצען ס'פלייש, זי זאל ליכט-בענשען — זי זאל זיין אזוי ווי זיין מאמע איז געווען.

— איך האב געשוואוירען — שרייט דער חבר יענקעל — אז איך וועל ווערען א בעל-תשובה, און איך וועל מיין שבועה האלטען!

טוט זיך איצט חושך. די פרוי מוז בעל-כרחי צו טון זיין ווילען, און שעמט זיך פאר די חברים צו ווייזען. ער דאגעגען, דער חבר יענקעל איז שטאלץ דערמיט, טראגט א באָרד, און איז א יוד מיט יודען גלייך.

די דאזיגע מעשה מיט'ן חבר יענקעל ווערט איצט דערצעהלט אין די יודישע ארבייטער-קרייזען.

—ס.

פער'סמ'ט מיט שוועמלעך

(2) בעכטען האבען זיך פע'סמט מיט שוועמ־לעך:

דער הויזוועכטער וולאדיסלאו סקשיפעק און דין ווייב יאנינא (אויף אנ א־גאס 26).

און דער הויזוועכטער פראנציסעק יודזשיק מיט זיין ווייב, מאריא און צוויי קינדער (אויף אנגא גאס 33).

פאגאטאוויץ האט ערטיילט אין בריוע פאלע הילף.

משמעות אז די קוועלע פון די שוועמלעך איז אייגע און דיזעלבע.

געגנב'עט לינקע שיך

(2) עהערנעכטען ביינאכט האבען גנבים אויס־געהאקט דאס שויפע'סטער אין דער פירמע „לוק־סאבוב", (פלעטריקאווע" 115) און צרליסגעגנבעט דאס ביסעל שוכוארג וואס איז דארט געשטאנען.

דער היזק בעטרעפט אנ'ערך 800 זלאטעס.

די דאזיגע שיך זענען אלע געווען לינקע... מרעגט זיך א קשיא, וואס וועלען די גנבים מיט זיי טון? סיידען מאכען פון זיי יא־יא'ס...

פערברענט געווארען א ווילע איז ווישניאווא־גורא

(2) עהערנעכטען איז אין ווישניאווא־גורא, מחמת א דעפעקט אין קוימען, בוועק מיט'ן פייער די ווילע פון א געוויסער טעטיאנע טעטליך.

דער היזק בעטרעפט אנ'ערך 6000 זלאטעס.

אויף א דארפישער שמחה'לע

(2) אויף א פערווייליגנג אין דארף ברגאנ־טשען, קאלישער קרייז, האבען זיך עהערנעכטען צוזוועטשלט עטליכע דארפס יונגעלייט, און אין גאנג זענען באלד געלאזט געווארען מעסערס.

דער טוף פון דער מעסער־מערמעסטונג איז געווען, אז איינעם פון די יונגע פליערילען, דעם 25־יאהריגען פראנצישעק נאוועק האט מען א השלב טויטען אפגעפיהרט אין קאלישער שפיטאל.

די 3 מעסער־שטעכער: וואזשניאק, קליא סשאק און טאמטשיק האט מען ארעסטירט.

פאלקס־ביבליאטעק א. נ. פון א. ד. גארדאן

ווי בעקאנט האט זיך די זעהר פאפולערע ביב־ליאטעק א.נ. פון א. ד. גארדאן אויבע־גע־ראיען אויף שרומיעיסקע 20.

די ביבליאטעק זארגט צו בעפרידיגען סיי דעם העברעאישען, סיי דעם יודישען לעזער, איז אויך פערזעהען מיט די נייעסטע אויסגאבען פון דער פון לישער ליטעראטור.

„פריינד פון יודישען קונסט־טעאטער"

אזא געזעלשאפט ווערט געגרינדעט אין לאדז

א גרופע לאדזער יודישע קולטור־טוער, העל־כע זעגען פעראינטעעסירט אין דער עקזיסטענץ און אין דער עטטווילונג פון א גוטען יודישען טע־אטער האבען אויף זיך גענומען די איניציאטיוו צו שאפען א געזעלשאפט „פריינד פון יודישען קונסט־טעאטער", די טעג איז לויט דער איניציאי־טיוו פון דער גרופע פאר־געקומען א קאנפערענץ גע־ווידמעט דעם דאזיגען ענין. די גרויסע צאהל אנווע־ווענדע פארשטעהער פון פע־שידענע שיכטען פון דער לאדזער יודישער געזעלשאפט האט בעווי־זען, אז דער געדאנק געפינט א צוגעגרייטען באדען, און טיפע סימפאטיע אין די קרייזען, וועלכע עס זע־גען באהעלט די נויטען פון דער יודישער קולטור.

די קאנפערענץ וועלכע איז פארגעקומען אונ־טערן פארזיץ פון רעד. לאזאר פוקס, האט אויסגע־הערט עטליכע רעפעראטען ווע ע דער פראגע. דיר־טער משה בראדערזאן האט ארומגעריסן די פרי־בען, וועלכע זענען ביז־איצט געמאכט געווארען אין דער ריכטונג צו שאפען א געזעלשאפטליכען באדען פאר'ן יודישען קונסט־טעאטער אין לאדז. דיר. מאזאה האט אויפ'ן סמך פון זיין גרויסער ער־פאהרונג, אלס לאנגיאהריגער אנפיהרער פון דער ווילנער טרופע, זיך אנגעשטעלט אויף די בעדיהונג גען צווישען קינסטלערישען טעאטער און די פאדע־רונגען פון יודישען טעאטער־עולם. אויף די בעדיינ גונגען ביי וועלכע עס קאן מעהר אדער ווייניגער נארמאל עקזיסטירען און געהען פאראויס א יודיש טעאטער וואס זאל ענטשפרעכען דעם העכערען קונסט־קריטעריום.

ד"ר פאלעק האט אין א געפרעגטער פארם אי־בערגעגעבען די געשיכטע פון דער עטשטעהונג און פערשידענע ענטוויקלונגס־עטאפען פון דער ווילנער טרופע, וועלכע איז איצט אין פוילען דאס איינציגע יודישע טעאטער מיט אמת קינסטלערישע אמביציעס און וואס פערצייכענען אפילו ביים הייגטיגען טאג פון אלגעמייניעס קריזיס בעדייטענדע קינסטלערישע דער־גרייכונגען.

ארום די רעפע־אטען האט זיך ענטוויקעלט א זעהר לעבהאפטע דיסקוסיע.

אלע רעדנער האבען זיך איינשטימיג אויסגע־זאגט פאר דער נויטווענדיגקייט צו גרינדען די גע־זעלשאפט „פריינד פון יודישען קונסט־טעאטער" אין דעם זין איז אויך אנגענומען געווארען אן איינשטי־מיגער בעשלוס פון די פערזאמעלטע. עס איז אויס־געוועהלט געווארען א צייטווייליגע פערוואלטונג פון דער געזעלשאפט, וועלכע האט די אויפגאבע די געזעלשאפט צו לעגאליזירען און צו ארגאניזיר־ען. אין דער צייטוו. פערוואלטונג זענען אריין די פאל גענדע פערזאנען: ה' קאבאקער, ד"ר שוואלבע, אדוו. פינעס, ה' סאלאוויטש, שאפיר, ראטבארד, פערער, ש. צימע'מאן און שולמאן, צוו. אנד. דאר"ף אין די נאהענטסטע טעג איינגעאר'דענט וועען א גרויסע דיסקוסיע אוועגד, ווענען די „זעגען און אומוועגען פון יודישען טעאטער".

היינט — „דאס מיידעל פון דער וואלגע"

מיט רעגינע צוקער און הערמאן פעניגשטיין

היינט, מאנטאג, 9 אוועגד, ווערט געגעבען אין פילהארמאניע דורך די בעליבטע יודישע אפערעטען־טרופע מיט רעגינע צוקער און הערמאן פעניגשטיין אין די הויפטראלען: „דאס וואלגע־מיידעל". די פרעכטיגע אפערעטע פערמאגט אין זיך א סך קאמיזם, הארציגע מוזיק און טענץ. די פאפולערע פארשטעלונגען אין „פילהארמאניע" חב־בען ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס ביים טעאטער־עולם. ספעציעל היינט זענען די פרייזען פון 50 גר. ביז 1.70 ערשטע רייה.

ראדיא־פראגראם

מאנטאג, דעם 14־טען נאוועמבער

11,40 טעגליכע פרעסע־איבערזיכט, 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט. 11,58 צייט־סיגנאל. 12,10 גראמאפאן־פליטען. 1,20 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט. 3,40 ווירטשאפטליכער קאמוניקאט. 3,55 קאמוניקאציע־איבערזיכט. 4,00 גראמאפאן־פליטען. 4,15 לעקציע פראנצויזיש. 4,30 גראמאפאן־פליטען. 4,40 רעפעראט. 5,00 קאנצערט 6,00 מוזיק. 7,00 פערשידענעס. 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערען. 7,30 אוידיציע. 7,45 ראדיא־פרעסע. 8,00 פאפולערער מוזיק קאנקורס. ספארט־פרעסע־בעריכט, —,10 פאסט־קעסטעל. 10,15 טאנץ מוזיק. 10,55 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, —,11 טאנץ־מוזיק.

* * *

אויסלאנד

7,30–בערלין–האופטמאן־אקאדעמיע. 8–ברעסלוי–אפערעטקע פון קאלמאן. 8 – מאנאכיום אפערעטקע. 8–האמבורג סימפאנישער קאנצערט, 8,30–פראג–סימפאנישער קאנצערט. 8,30 – מיילאנד־אפערע. 8,30 – וויען – „האנישע פון האופטמאן. 8,35–בערן–אפערע. 9,30–בריסעל – סימפאנישער קאנ־צערט.

א וואך פון פלאנעלען אין בארכאנעז

אין קאנסום ביי דער ווידזעווער מאנופאקטור

די דירעקציע פון אייגציגען אין אונזער שטאט „קאנסום" ביי דער ווידזעווער מאנופאקטור זארגט שטענדיג פאר איהר ג' קונדשאפט, די לייענדע וואך איז געווידמעט די אַרטיקלען פון יואַרעטע פלאַ־בעלען און בארכאנען אין דער העכסטער קוואַלי־טעט אונ נייעסטע מוסטער אויף שלאפרעק, פי־זשאמעס, ווארעמע וועש, אלעס פערקויפט דער־קאנסום צו אונגעוועהנליך ביליגע פריי'ען. מיט אלע אנדערע אַרטיקלען ווי: גאלאשע־י, קאנטע־צע־טעגליכע און באכט־וועש, ווי אויך קאלאניאל־וואַ־רען איז דער קאנסום ריין פער'ען, ס'איז טאקע גארנישט קיין וואונדער, וואס דער קאנסום האט זיך ערוואָרבען אזא פאפולאַריטעט ביי די ברייטע מאַ־סען, ווייל אלעס בעקומט מען אין קאנסום און אלעס צו די ביליגסטע פריי'ען.

ביי די „ווילנער" אין קאמעראל טעאטער (1 מאי 2)

היינט אוועגד צו זעהר ביליגע פרייזען „בונט אין אויסבעסערונגס־הויז" אין 3 אקטען פון פעטער מארטין לאספעל.

אויסערגעוועהנליכער דערפאלג

פון נייעם באנדע־פראגראם „די וועלט שאקעלט זיך"

דאס נייע רעווי־פראגראם „די וועלט שאַ־קעלט זיך", וואס די „יודישע באנדע" גיט איצט אין טעאטער „טקאלע" האט מיט איהר אינהאלט, חו־מאר סאטירע, וויץ, טאנץ און געזאנג, איבערגע־שטיגען אלע דערוואַרטונגען.

„די וועלט שאקעלט זיך" ווערט געגעבען עדען טאג 9 אוועגד.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 90־216
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע. בעהאנדלונג מיט קוואַרק־שטראהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5– 9אוועגד.
בעזונדער ווארטע צימער פאר פרויען.

Dr. med. H. LUBICZ
ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנקהייטען.
צעגעלניאנא 7, טעל. 141־32
נעמט אָן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אוועגד. זונטאג פון 9–11 בייטאג.

טעאטער „סקאלא", שרודמיעסקא 15.
אלע ווייסען שוין, אז ווילען זיך און הנאה־האבן, קען מען נאר ביי
די יודישע באנדע
היינט און טעגליך, 9 אוועגד – אויף יצחק נאזשיק'ס נייעם שלאגער־פראגראם
„די וועלט שאקעלט זיך"
וואו די באליבטע און פרייליכע „באנדיטן":
חנה גראסבערג, ראזא גאזעל, לאלא פאלמאו, זישע קאץ, דוד לעדער־מאן, מ.אפענהיים און רעזש. יצחק נאזשיק, שאקלען מיט אנגיז לאדזז..
באזארגט אייך מיט בילעטען אויף דאנערשטיק צו דער 1־טער פאפולערער פערשט. פו 60 גר. ביז 2 זל. טאנצט, יודעלעך טאנצט!
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע. אדם. לייטער: יאן ווייגבערג.

ר. איזראעל

משפחות איז פלאמען

סענסאציאנעלער ראמאן פון יודישען פאמיליען־לעבען

(18

די פאליציי האט אויסגעפרעגט מאשקאוויי־טשען וועגען אלע איינצעלהייטען פון זיין טאג־טערס לעבען. מ'האט איהם געהייסען זיך דער־מאהנען אפילו דעם קלעינסטען פרט פון דעם, ווי אי האט לעצטענס פערברעכט די צייט, מיט וועי־כען זי איז צונויפגעקומען, פון וועלען זי איז געגאנגען און ווער ס'איז צו איהר געקומען, ווען מעהר מ'האט אויסגעפרעגט דעם אלטען אומגליק־ליכען מענשען, אלס מעהר האבען די שפורען אנגעוויזען אויף מאַרעק קרייגין, וועלכער איז גע־ווען דער איינציגער, מיט וועמען נאסטיא האט די לעצטע צייטען חברישע געלעבט.

נאכדעם, ווי סערגיי איז דורך דער פאליציי בעפריים געווארען פון דער אויספאַרשונג, איז גע־קומען די רייה אויף מאַרעק'ן, וועלכען די גרעי־פאליציי האט שוין בעווייזען שוריקצושיקען אין דעם אָרט, פון וואַ'ער ער איז געקומען.

מאַרעק איז געווען אינגאַנצען צומישט, ער האט גארנישט געוואוסט, וואס מען זויל פון איהם און וואס דאָ קומט פאָר, כ'ל האט געמאַכט דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט זיך נישט אָפּגעגעבען קיין חשבון פון דעם ווי ערנסט זיין לאַגע איז, ער איז געווען זיכער, אַז איהם קען קיין שלעכטס נישט פּאַסירען. דעמאָלט, ווען ער איז פולשטענדיג אומ־שולדיג און פיהלט זיך גאַרנישט, אַז מען זאָל איהם קעגע' אין עפּעס בעשולדיגען. איהם איז נאָר אַ שאָד געווען, וואָס ע' פערזערגט אומזיסט צייט, און מען דריסט איהם אָפּ פון זיין שטודיום, אַ חוץ דעם, איז געווען אַ שאָד, דאָס געלד, וואָס ער גיט אומזיסט אויס, ווייל איבריג האָט ע' נישט געהאַט.

— איהר ווייסט, וואָס מ'האָט געזאָגט ביי אייך אין דער וואַליזע, האָט מען איהם געשטעלט די ערשטע פראַגע:

— יאָ, אייך האָב געזאָגט, די גרעיץ־וואַך האָט מיר געזויגען, דאָרט האָט מען געזאָגט אַ־אָפּגעהאַקטע האַנד פון אַ מענשליכען קע־פּע'.

— מיט וואָס קעגט איהר ע'קלעגט, אַז די האַנד האָט מען געפונען ביי אייך אין דער וואַליזע?

— איך קען דערויף נישט ענטפערן, איך האָב וועגען דעם די מינדעסטע אַהנונג נישט.

— ווער האָט פערפאַקט אייך באַגאַזש מיט אַוועקפאָהרען?

— איך אַליין, קיינער אויסער מיר, אַזוי בין איך יעדענפאַלס געווען זיכער, איז צו מיין באַגאַזש נישט צוגעגאַנגען.

— איז דאָך די פראַגע נאָר נעבעך אַ־טעל, ווי קומט די האַנד אין אייער באַגאַזש אַ יין.

— איך קען דערויף נישט ענטפערען, ווייל איך ווייס וועגען דעם גאָרנישט.

מיט אַזעלכע פראַגען האָט מען ביי מאַרעק'ן, וועלכער איז געווען אַ הערן אינטעליגענט מענש, גאַרנישט געקענט אויפשטעלן. די אויספאַרשע' זע־נען דע'יבער אַוועק אויף אַנאַנדע' וועג.

— צי ווייסט איהר, האָט דער אויספרעגער געפרעגט, צי וועמען די דאָזיגע האַנד האָט גע־הערט.

— ניין. איך ווייס גאָרנישט.

— איהר שפּילט אַ קאָמעדיע אָדער עס איז אמת אַ טייוועל, האָט זיך יעמאַנד צוגעשטעלט מיט פע־לאַנען פון אייך קלאָרע ענטפערן, און וועלען נישט ערלויבען, אַז איהר זאָלט אָפּקומען מיט יאָ, אָדער ניין. צי וועמען האָט די דאָזיגע האַנד גע־הערט.

— איך ווייס נישט.

מאַרעקען האָט אָנגעהויבען די דאָזיגע גע־שיכטע אַפּיטעל אויפצוזעגען, וואָס ווייל מע' פון איהם? וועמען האָט ער עפּעס שלעכטס געטון? ער מען האָט ער בעליידיגט, וואָס מען בעגעהט זיך מיט איהם אַזוי ברוטאַל.

— צו אַלדעם רוחות, האָט מאַרעק אויף אַנ־ערנסט געשריגען, וואָס ווילט איהר פון מיר און וואָס פייניגט איהר מיך, איך ע'קלע' אייך נאָ־אַמאָל, אַז איך ווייס וועגען גאָרנישט און פערשטעה אַפילו נישט, וואָס איהר רעדט צו מיר.

— אויב אַזוי וועלען מיר אייך געבען צו פערשטעהען. ביי אייך אין באַגאַזש, צווישען אייער מלבושים און ביכער האָט מען געפונען אַ האַנד פון אַ מענשליכען קערפּער. דאָס הייסט, אַז אימיצער האָט די האַנד ביי אימיצען אָפּגעהאַקט. און ווירק־ליך איז אזא שרעקליכע מאָרד בע אַנגען געשען אין דער שטאָט אין דעם זעלבען טאָג, וואָס איהר זענט אַוועקגעפאָהרען. איהר זאָלט אַליין, אַז קיין מענש איז צו אייער באַגאַזש נישט ציגעגאַנגען און דאָך האָט מען די האַנד געפונען ביי אייך. אפשר וועט איהר אויך ערקלערען ווי אַזוי מיר זאָלען דאָס פע'שטעהען.

— צום טייוועל, וואָס זאָל דאָס אַלץ בעדייטען? דאָגט מיר ווער איז ערמאָרדעט געווען, אין דעמעלבען טאָג, וואָס איך בין אַוועקגעפאָהרען? — אַ מיידעל, וואָס האָט געזאָגט אין אייער שכנות. אין דעמעלבען הויז, וואָס איהר, נאָר מיט איין שטאָק ניט ע יגע'.

— נאַסטיא, ניט יאָ, האָט מאַרעק נישט מיט זיין קול אויסגעשריגען.

— אַהאַ, אַ'ו איז די געשיכטע ווייס איהר דאָך שוין יאָ, ווע' ס'איז ע'מאָרדעט, איז דאָס פאַר אייך נישט קיין נייעס. און איצט זייט זיך זמורה, ווי אַ'ו איהר האָט דאָס געטון.

— וואָס? האָט ווייטע' מאַרעק געשריען, אין זאָל זיך מורה זיין דע'ין, סאַ'וואָס איך האָב מיט־געטומען קיין אויסלאַנד צום אָנדענק נאַסטיאַס האַנד? איהר דאַרפט דאָס אַליין פערשטעהען, האָט מאַרעק אויראַניזירט, דע'אַר כדי איהר זאָלט מיך גלייך ע'טדעקען און דעם מע'דער בעשטראָפען, און די פאַליציי זאָל קיין גרויסע אַרבייט נישט האָבען, איהר פערשטעהט נישט, איך האָבע גע־טון צוליב דעם, כדי איך זאָל קע'ע האָבען יעדע מינוט מע'גע'ען פון דעם, וואָס איך יעל קו־קען אויף דע' האַנד, וואָס איך האָב אָפּגעשניטען. ע'פאַר, אַז אַלע בעווייזען זאָלע זיין געגען מיר

(פאָרטזעצונג קומט)

ביישעס

פאר
נראפישע אנשטאלטן
דרוקערייען און פארלאגן
עמפעלעכלעך
ווי־איינבינדערישע ציקורסיס
אין לאדז
104
טעל.: 241-24
נעצלונסקי

לאנגיעהריגער
געריכטס־סעקרעטאר
שרייבט און ערלעדיגט אלערליי
ביטעס, אנקלאגעס און סלאוזולעס
ספעציאליסט אין מיליטער־ענינים.
שנעלער אויסקויף פון פאטענטען און רעגיסטראציע.
קארטען אויס'ן יאהר 1932.
ב. מאן פעטריקאווער — 10 —

קליינע אנאנסען
1 זלאטי
אנאנס ביז 15 ווערטער

פרייע פאסטענס
עס איז גוטיג א קוואליפיצירטע סוויטער־נייהערין אויף א ניי־מאשין, אויך א אבערלאק־נייהערין, ביי ברזשעזשינסקי, פילסודסקיעגא 56, וואוינונג 24.

א שטריקער א קוואליפיצירטער קען זיך זאמארט מעלדען ביי א. פינקעלשטיין, פיעטריק. 64.

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער שפולער פון זאמארט ביי מעללער, אגראדאווא 9.

לאקאלען
אכטונג, פאפיר־בראנזשע! איך וויל אוועקגעבען א צימער ביי א פאפיר־לאדען, געאייגנעט אויף א בוכבינדעריי, סערוועטען־מאכער, דרוקער אדער עהנליכע בראנזשע. צו ערפאהרען קאמיצנא 18 פראנט, פארטער, ביים שטיקער.

צו פערדינגען א מעבלירט צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 57 פראנט, 3. שטאק, ווו. 18.

ביליג אבצוגעבען 2 שטיבען און א קוך מיט בעקוועהמליכקייטען פון זאלאמארט. פעטריקאווער 115, באגרשטיין. 7010

א שטוב מיט א קוך איז אבצוגעבען אויף אלטשטאדט 1, רוג נאוואמיעסקא, ביי ראזענבלום.

א געוועלב עווענטועל א האלבס פון זאלאמארט צו פערדינגען מיט אלע איינריכטונגען. 6־טען שער־פיען 26. צו ערפאהרען אין געוועלב. 7012

איבערצוגעבען א קאנצעסיאנירטע פארמירעריי מיט איינריכטונג פון זאמארט, ווי אויך א שטוב מיט א קוך. עס קען זיין יעדעס בעזונדער. לידא, ווסכאדניא 16. 7013

פערשיידענעס
סטודענט פון העכסטען קורס פון ווארשאווער אוניווערזיטעט ערטיילט לעקציעס אין 8 קלאסען נימנאזיום. פארבערייטעט צו עקזאמענס. צוגעגענליכע פרייזען. קלינגען טעל. 167-82 פון 6 ביז 8 אוועגד. 7014

אכטונג! די בעסטע און געשמאקסטע כ'שרע מיטאגען, ביליגער ווי איבעראל, גיט ארויס דער בעוואוסטער היגיענישער רעסטאראן פון הערמאן לעווינסקי, פילסודסקיעגא 39, פראנט, 2. שט.

אכטונג, סוחרים פון נאוואמיעסקא געגענד! אין באמבערג'ס עקספעדיציע אויף נאוואמיעסקא 4 ווערען אנגענומען פאסט־פאקעטען צו עקספעדירען פאר 1 זל. (געפאקעט פאר 60 גר.) די פאסט־נומערלעך ווערען בעלד אין דער עקספעדיציע אנגעקלעבט. 7003

URODONAL
CHATELAINA

Zwalcza reumatyzm podagrę piasek sklerozę
czyści nerki oczysz. wątrobę i stawy, łagodzi arterje i zwalcza otyłość
Do nabycia we wszystkich aptekach i skł. apt.
Przedstawicielstwo ul. Fredry 4 Warszawa

שייטרען
מיט פאריזער שרינדען
ווי אויך פערטיגע שייטלען
ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעארבייט
צו ביליגע פרייזען
— און אנדולאציע —
ביי קערש, סקווערעווא 15

בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי
לאדז, אלט־שטאט 12.
חודש פונם יודישען בוך, ארגאניזירט לויט דער איניציאטיוו פון יודישען פען־קלוב אין פוילען
אין דער ביליגער רשימה געהען אריין העכער 1000 פון די בעסטע ביכער, די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט־ליטעראטור פון די בעדייטענדיגסטע פערלאגען. הנחה ביז 90 פראצ.
קומט אין זעהן אדורך די רשימה פונ'ם ביליגען ביכער־פערקויף אין איהר וועט זיכער עפעס קויפען.
אלע ביכער זענען צו בעקומען אויך אין פראכט־באנד צום פרייז פון 1.50 גילדן.

Dr. med.
W. Eychner
אקושערין און פרויען־קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבען קינא „טשארי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2½ – 4 און פון 7 – 8 אוועגד

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9–1 פארם.
בעזונדערער וואַרטע־זאל פאר פרויען.

דר. מעד. בערמאן
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07.
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקה.
מענער־שוועכע בעהאנדלונג א. סעקסועלע בעראטונג,
נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–8 אוועגד,
זונטאג פון 9–1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע־לעטשניצע־פרייזען

Dr. med.
H. Różaner
הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען
NARUTOWICZA 9, tel. 128-98
עמפפאנגט פון 8–10 און פון 5–8 אוו.

גערענקט יודען
אז איהר דארפט פריהער נישט אונטערגעהמען קיין שום שריט אין אייער רעכטליכען ענין, כל זמן איהר האט זיך נישט פערשטענדיגט מיט'ן רעכטס־פובליציסט
י. אינפעלד, לאדז
פיעטריקאווער 31
אויפנאהם־שעה'ן טעגליך פון 4–8 אוו.

זיכערע הילף און א רפואה
אהז א אפעראציע, אן בלוט, אהז א טעסער און אהן בלוט־פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער, פערשידענע קאליקעס איז גוף פאר הויסערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, וויל דער ווינקעל־בראך ווערט גרויס אזוי ווי א טענשען־קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער־קשו און עס פאלט ארויס אין דעם פיס און דער קרענקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערריינונג ווי קישקעס ווערט ער בראנדיג אזוי שווערליך. ספעציעל גוטענע ווייל באנדאזשען אויסצוציעענס נטם דורך הרוימע פראפעסארען פיט מיינע בעהאנדלונג און פון דמטשען פראפעסאר.
דשקמאר בראכוירעהיגד בעזוכטינען זוכער דעם שווערטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס, ליימגנגען מיט הייל־נארסעטען און אפשרשטען פאר פערקרומטע פיס און פלאט־פיס. ספעציעלע איינלאגען און די שוך קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קרענקע ארען. עסמאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוועגד
ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאס פערוענליכע ערשיינען פון די קרענקע איז אנגעדיגט ווייטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אינזטיטוטען: פראפעסארען: פראג. ד"ר באראנטש, פראג. ד"ר י. מאריש־לער, פראג. ד"ר בר. קיפקאנאווסקי און אויך אנדערע.
מזל געהטען אויך אין פערזוכטע פון דער קרענקען־קאסע.

דאנקזאגונג.
איך האלט פאר מיין חוב עפענטליך צו דאנקען דעם ערויסען ספעציאליסט ישלומס ח' דיר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) פאר זיין זארגפעלטיגע צופאסטיגע פון א בעגרעניש לויט זיין מיסטעם אויף א ברוך. 5'בין אלט 74 יאהר און צוליב דעם ברוך האב איך נישט געקענט געהן.
הענט פיהל איך מיך זעהר גוט. צו דעם גרויסען ספעציאליסט האט מיך געשיקט דער אלעקסאנדערער רבי דשנצינער, פאר וואס איך דאנק איהם הארציג.
(—) מרדכי גריימאן
אלעקסאנדער, ספעצערשטרא 23.

Dr. med
REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל־ארצט פאר מענער־שוועכע־בעהאנדלונג
קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען
נעהמט אן פון 5 — 8 אוועגד.
זונטאג און יום־טובים פון 9 — 1 בייטאג.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5–9 אוועגד. זונטאג פון 10–1 בייטאג.

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוועכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף
טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, און פון 4–8 אוועגד.
פאר פרויען א ספעציעלער וואַרטע־זאל.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזען.

„SANATO"
כירורגיש־ווענערין־אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1־טע און 2־טע קלאס
גינעקאלאגיש־ווענערין־אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. אייגער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד. רייטלער־סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2־טען קלאס צוזאמען מיט ערהיטונגס־מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאסאוו
כירורגישע אבטיילונגען ד"ר מעד. מ. קאנטאר.

יעדער איינציגער
האט זיך אי־בערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, נייה־מאשינען, גארדעראבען אז"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געגוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

ד"ר עטשניצע
פון דאקטוירים־ספעציאליסטען
17 זגיערזשער 17,
טעלעפאן 116-33
ט'נעהמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטען,
ד"ר גאלדשטיין־פאלאק, ד"ר יוסטמאן,
ד"ר מ. קאנטאר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראקאווסקי, ד"ר ראזענצווייג, ד"ר רוזשאנער, ד"ר ווייגבערג, ד"ר סטופעל,
צאהן־ארצט גראדזיענטשיק־קאראשיאווא
ווי אויך ווייטער אין שטאט.
רענטגען־בעשטראלונגען, קווארץ, דיאטערמיע,
עלעקטריזאציע, און ערצטליכע אנאליזען.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים־ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
גאר פאר ווענערישע הויט־קראנקה, און מענער־שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליזמס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערוועז־קראנקהייטען.
קוואַרץ־לאמפ. עלעקטרישער הייל־קאבינעט ראסמעטיק.
— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוועגד. — — פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט־אן א פרוי־דאקטאר גור קינדער און פרויען.
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער וואַרטע־צימער פאר פרויען
ווייזיט 3 זל.

אנאנסען־פרייז פאר א מילימעטער־שורה

מאר'ן טעקסט	8 גר.	פרייטאג און ערב־יו"ט	24 גר.	אין דער זייט 8 שפאלטען	
אין טעקסט	40	„ „ „	60	„ „ „ 4	„
זאכ'ן טעקסט	12	„ „ „	18	„ „ „ 8	„

נעקרולאגען־20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 8 שפאלטען) קליינע אנאנסען בון 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווערט — 10 גר.

אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

אבאנאמענטס־פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא — 1 דאלאר.

מעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס פאר'ן אינהאלט און טער מין פון די אנאנסן איז דער פערלאג נישט ווארטליך. די אדמיניסטראציע.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman